

○ ÅRSREDOVISNING FÖR
Högskoleverket 1999

Årsredovisning för Högskoleverket 1999

Producerad av Högskoleverket, mars 2000

GRAFISK FORM: Högskoleverkets informationsavdelning

TRYCK OMSLAG: Printgraf

TRYCK INLAGA: Högskoleverkets vaktmästeri

UPPLAGA: 300

ISBN 91-88874-43-5

Innehållsförteckning

Universitetskanslern sammanfattar	5
ETT HÄNDELSERIKT ÅR FÖR HÖGSKOLEVERKET	6
NYA SATSNINGAR – HÖG ARBETSBELASTNING	7
PLATTFORMEN – VISIONER FÖR HÖGSKOLEVERKET DE KOMMANDE FEM ÅREN	8
KOMMENTARER KRING VERKSAMHETSGRENARNA	8
DET INTERNA ARBETET	11
NYTT MILLENIUM, NYTT ÅR, NYA UTMANINGAR	12
Högskoleverkets uppdrag	13
INSTRUKTION	13
REGLERINGSBREV	13
Resultatredovisning	14
KOSTNADER OCH FINANSIERING	14
1. KVALITETSBEDÖMNINGAR AV HÖGRE UTBILDNING OCH FORSKNING	16
2. BESKRIVNING OCH ANALYS AV HÖGSKOLAN OCH DESS OMVÄRLD	22
3. RÄTTSSÄKERHET INOM HÖGSKOLAN	29
4. STÖD OCH UTVECKLINGSINSATSER FÖR UNIVERSITET OCH HÖGSKOLOR	34
5. REKRYTERING TILL HÖGRE UTBILDNING	40
6. INTERNATIONELL RÖRLIGHET FÖR STUDENTER OCH AKADEMISKT UTBILDADE	47
7. DET SVENSKA UNIVERSITETSDATORNÄTET – SUNET	52
Organisation och personal	58
Övriga uppdrag	62
REDOVISNING AV ANTAL HELÅRSSTUDENTER TILL BONUS	62
REDOVISNING AV ANTAL HELÅRSSTUDENTER I VÅRDUTBILDNING	62

SAMRÅD OM DIMENSIONERING AV LÄRARUTBILDNING	62
SÄRSKILDA MEDEL FÖR ANORDNADE AV FORSKNINGSKONFERENS	62
Bokslut	63

Universitetskanslern sammanfattar

Satsningar på utbildning blir allt viktigare, både för den enskilde och för samhället i stort. En välutbildad befolkning är en grundförutsättning för att skapa tillväxt och utveckla demokratin i samhället, samtidigt som god utbildning ökar möjligheterna för den enskilde att leva ett rikt liv och stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Den svenska högskolan har under 1990-talet genomgått en smått makalös expansion. Antalet studenter inom grundutbildningen har vuxit med närmare 60 procent till drygt 300 000 registrerade studenter och inom forskarutbildningen finns i dag närmare 20 000 aktiva studenter.

VIKTIGA FRÅGOR I EXPANSIONENS KÖLVATTEN

Den snabba utbyggnaden väcker flera högst väsentliga frågor: Vad händer egentligen med kvaliteten inom grundutbildningen? På vilka grunder sker utbyggnaden, såväl vad gäller prioriterade ämnesområden som den geografiska lokaliseringen? Hur ”samspelta” är gymnasieskolan och högskolan? Hur förhåller sig den svenska examensordningen till internationella förhållanden? Vilka åtgärder skall vidtas om utbyggnaden inte förmår att påverka den sociala snedrekryteringen mer än högst marginellt? Kommer det att finnas tillräckligt många forskarutbildade lärare till alla nya studenter?

Sådana frågor har Högskoleverket alltmer uppmärksammat under det gångna året. Verket kommer att fortsätta arbeta med dem i än större utsträckning under det nya millenniets första år. På motsvarande sätt finns det en mängd viktiga frågor som inte bara kan – utan också bör – ställas vad gäller forskarutbildningen, forskningen och högskolans samverkansuppgift. Detta är en av förklaringarna till varför det är så stimulerande att vara verksam inom Högskoleverket – den centrala myndigheten för frågor som rör universitet och högskolor.

ETT HÄNDELSERIKT ÅR FÖR HÖGSKOLEVERKET

I en känd svensk bok om barns **utveckling**¹ beskrivs fyraåringen som *oförvägen, nyfiken och alert*. Under 1999 fyllde Högskoleverket just fyra år, och det är inte utan att jag tycker mig se klara likheter mellan verket och dess medarbetare å ena sidan och den ovan återgivna karaktéristiken å den andra.

1999 var ett händelserikt år för Högskoleverket. För att börja med de personella frågorna så utsåg regeringen i november 1998 mig till ny universitetskansler, tillika myndighetschef, fr.o.m. den 1 januari 1999. En ny befattning som överdirektör inrättades och *Folke K Larsson*, tidigare Arbetslivsinstitutet, förordnades av regeringen på denna.

Eftersom mandattiden för Högskoleverkets styrelse gick ut den sista december 1998 fick också verket en ny styrelse, även om hälften av ledamöterna ingick också i den förra. I likhet med universitet och högskolor har nu Högskoleverket fått en extern ordförande. Styrelsen har under året bestått av:

Verkställande direktören *Lars-Eric Petersson*, Skandia, ordförande,
Professorn *Berit Askling*, Göteborgs universitet, vice ordförande,
Förbundsordföranden *Ove Bengtsberg*, Byggnads,
Universitetskanslern *Sigbrit Franke*, Högskoleverket,
Professorn *Bengt Gustafsson*, Uppsala universitet,
Egna företagaren *Mona Hillman Pinheiro*, Sundsvall,
Rektorn *Gustaf Lindencrona*, Stockholms universitet,
Doktoranden *Tim Nordin*, Lunds universitet,
Rektorn *Hasse Odenö*, Mälardalens högskola,
Frilansskribenten *Ingrid Petersson*, Åmål och
Studenten *Helena Söderlind*, Lärarhögskolan i Stockholm.

I styrelsen har också personalrepresentanterna *Bo Talerud*, SACO, och *Lars Petersson*, TCO ingått. Sekreterare har varit planeringssekreteraren *Lars Lustig*, Högskoleverket.

Högskoleverket genomförde en mindre omorganisation under året då den internationella avdelningen lades ner som egen avdelning. Den s.k. ekvivaleringsverksamheten fördes över till Avdelningen för utvärdering och kvalitetsarbete, medan ansvaret för EU-programmen Erasmus och Tempus fördes över till **Utvecklingsavdelningen**². Syftet med denna förändring är att de internationella frågorna bättre än tidigare skall integreras i verkets övriga verksamhet – verket skall helt enkelt bli bättre på att beakta det internationella perspektivet i all sin verksamhet.

¹ "Nya Barnaboken" av Anna Wahlgren, BonnierCarlsen, 1983

² Den 1 januari 2000 fördes dessa program över till Internationella Programkontoret för utbildningsområdet (tidigare EU-programkontoret).

NYA SATSNINGAR

– HÖG ARBETSBELASTNING

En ny verksledning och en ny styrelse innebär nya idéer och nya visioner. Under året sattes därför en hel del nya projekt igång. Det projekt som tveklöst fått den största uppmärksamheten – även utanför högskolesektorn – är den nationella bedömningen av vissa kvalitetsaspekter. Denna bedömning av jämställdhet, studentinflytande och social och etnisk mångfald har varit föremål för en livlig debatt, vilket har känts uppfriskande.

Genom den proposition om studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan som regeringen lämnade till riksdagen i november föreslås Högskoleverket få ett kraftigt ökat uppdrag att genomföra periodiskt återkommande kvalitetsbedömningar av både program och ämnen. Detta markerar ytterligare kvalitetsbedömningarnas centrala roll i verkets arbete.

Högskoleverket har också påbörjat en studie med arbetsnamnet ”Är grundutbildningens kvalitet i farozonen?”. Med den vill verket belysa resursstandarderna inom högskolan och konsekvenserna av de senaste årens snabba utbyggnad av den högre utbildningen. Verket har också inlett studier av befodringsreformens konsekvenser vad gäller bl.a. kvalitetskrav, jämställdhet och mobilitet.

Under året började verket bygga upp ett program inriktat mot forskarutbildningen där målen är att följa upp konsekvenserna av 1998 års regeländring, få bättre kunskap om forskarutbildningen, utvärdera olika former av forskarutbildning i ett nationellt och internationellt perspektiv samt kartlägga omvärldens syn på och behov av forskarutbildad personal.

Högskoleverket vill också mer än tidigare fokusera frågor som rör övergången mellan gymnasieskolan och högskolan samt de grunder på vilka forskningsresurser fördelas *till* och *inom* lärosäten. När det gäller forsknings- och forskningsfinansieringsfrågor kan nämnas att Högskoleverket tillsammans med forskningsråden arrangerade en uppskattad konferens i november under rubriken ”Vägval för forskningen – Konferens om forskningens innehåll och utmaningar”.

Högskoleverket gick in 1999 med en tämligen fulltecknad verksamhetsplan, varför arbetsbelastningen på sina håll varit mycket hög. Till bilden hör att verket dessutom fick en hel del nya regeringsuppdrag under pågående verksamhetsår och att det även funnits några vakanser i bemanningen; inte minst saknade en del avdelningar under första halvåret permanenta chefer. Det är därför mycket glädjande att den samlade bilden av ”läget” vid verket som kom fram i samband med oktober månads verksamhetsuppföljning var så påfallande positiv. Detta lovar gott inför framtiden.

PLATTFORMEN

– VISIONER FÖR HÖGSKOLEVERKET

DE KOMMANDE FEM ÅREN

För att formulera en gemensam vision för Högskoleverket inleddes under våren ett arbete med att ta fram en s.k. Plattform för perioden 1999–2004. Den 19 mars 1999 fastställdes denna av verkets styrelse. Plattformen ger en gemensam utgångspunkt i fråga om *vad* verket skall arbeta med, *hur* verket skall arbeta, *vilken roll* verket skall spela och hur verket skall *uppfattas* av omvärlden.

Plattformen skall också ses som en länk mellan det uppdrag som statsmakterna formulerat för verket och den faktiska verksamheten såsom den tar sig uttryck i bl.a. den årliga verksamhetsplanen. I plattformen formuleras verkets huvuduppgifter på följande sätt:

- Att förse regering och riksdag med underlag för bedömningar och beslut och medverka i förverkligandet av politiska beslut.
- Att svara för och utveckla den samlade kunskapen om den svenska högskolan samt fullgöra vissa för universitet och högskolor gemensamma uppgifter.
- Att ta fram och sprida information och ge övrig service till allmänheten och enskilda inom områden som förutsätter nationell överblick eller samordning.
- Att värna enskildas rätt inom och i förhållande till högskolesystemet samt granska och kontrollera kvaliteten i utbildning och forskning.

I plattformen framgår också att Högskoleverkets arbetssätt skall präglas av öppenhet och dialog. Verket skall i stor utsträckning självständigt välja sina frågeställningar och dra egna slutsatser. Verket skall vara synligt när det gäller att föra ut sina resultat och framträda på ett tydligt sätt. För att nå dessa mål är det viktigt att Högskoleverket uppträder som ett samlat verk och är en utvecklande arbetsplats där alla samverkar för att uppnå fastställda mål.

KOMMENTARER KRING

VERKSAMHETSGRENARNA

Mål och resultat avseende de sju verksamhetsgrenar som regeringen föreskrivit i regleringsbrevet för Högskoleverket framgår av denna årsredovisnings resultatredovisning. I detta förord vill jag lyfta fram de viktigaste resultaten inom respektive gren.

KVALITETSBEDÖMNINGAR

Högskoleverkets arbete att granska och bedöma kvaliteten vid universitet och högskolor har fått stor uppmärksamhet under året och åtnjuter – trots att vissa kritiska röster förekommer – respekt inom sektorn. En tyngdpunktsförskjutning är på väg att ske mot ett större fokus på faktisk och jämförande kvalitet. Kvalitetsbedömningarna

kommer också att börja omfatta ämnen inom forskarutbildningen.

Inom ramen för Högskoleverkets examensrättsprövningar har 45 nya prövningar inkommit. 113 omprövningar av tidigare givna examensrätter har varit aktuella. En omprövning blev särskilt uppmärksam, nämligen den av magisterexamensrätten i nationalekonomi vid Mitthögskolan som resulterade i att verket för första gången drog tillbaka en examensrätt.

Två prövningar av vetenskapsområden har genomförts under året. Den ena prövningen gällde Mälardalens högskolas ansökan om vetenskapsområdena teknik respektive humaniora/samhällsvetenskap, där Högskoleverket tillstyrkte ansökan om vetenskapsområdet teknik, men avstyrkte ansökan om vetenskapsområdet humaniora/samhällsvetenskap. Det andra ärendet gällde Lärarhögskolans i Stockholm ansökan om att tilldelas vetenskapsområdet humaniora/samhällsvetenskap, där Högskoleverket avstyrkte. Regeringen, som numera beslutar i ärenden gällande vetenskapsområden, har i skrivande stund inte avgjort dessa ärenden.

Inom området nationella utvärderingar har Högskoleverket utvärderat samtliga journalist-, jurist-, arkitekt- och designutbildningar. Inte minst de två sistnämnda utvärderingarna har blivit brett uppmärksammade då de så tydligt påtalat vid vilka utbildningsorter kvaliteten är bristfällig.

BESKRIVNING OCH ANALYS

Högskoleverkets årsrapport behåller sin särställning som den mest fullödiga källan till samlad kunskap om trender och tendenser inom den högre utbildningen och forskningen. En strävan är nu att föra in fler komparativa nyckeltal och göra internationella jämförelser. När det gäller regeringsuppdrag har verket bl.a. redovisat ett uppdrag om den högre utbildningen i relation till arbetsmarknadens behov. Det är också verkets avsikt att denna typ av arbetsmarknadsrelaterade analyser skall permanentas.

Bland regeringsuppdragen kan vidare nämnas att verket har utvärderat forskarskolor, tagit fram underlag för s.k. kunskaps- och forskningsstrategier och fått ett förnyat uppdrag att ta fram rekryteringsmål för universitet och högskolor vad gäller andelen kvinnliga professorer. Verket har också samverkat i regeringsuppdrag som Skolverket haft ansvaret för.

Högskoleverkets arbete med omvärldsanalyser har funnit en fungerande form och resulterat i åtta rapporter, bl.a. om "rankingsdebatten" i ett internationellt perspektiv, högskolans rekryteringsbas i gymnasieskolan samt högskolans samverkansuppgift.

VÄRNA RÄTTSSÄKERHETEN

Tillsynen har utvecklats väl och rönt uppmärksamhet både i medier och inom sektorn. Exempel på uppmärksammade ställningstaganden är rapporten "Rättssäker examination" och regeringsuppdraget om högskolans uppdragsutbildning. Störst uppmärksamhet har emellertid det ärende rönt där verket granskade Högskolan Dalarnas underkännande av en lärarstudent som i ord och handling gett uttryck för antidemokratiska åsikter. Vidare har verket kartlagt hur lärosätena

efterlever sin författningssenliga skyldighet att tillhandahålla studenthälsovård. Också verkets ställningstaganden i enskilda ärenden har i olika sammanhang fått en omfattande uppmärksamhet.

Ett tecken på att tillsynen har vunnit en bred acceptans bland universitet och högskolor är att lärosätena åtgärdar de problem och brister som verket påpekar. Ett undantag inträffade dock under året varvid Högskoleverket överlämnade ett ärende till regeringen som gäller att Stockholms universitet inte vill anta en behörig student med hänvisning till arbetsmiljölagen. Regeringen lämnade i sin tur över ärendet till Justitiekanslern för de åtgärder ärendet enligt Justitiekanslern bör föranleda.

REKRYTERING TILL HÖGRE UTBILDNING

Högskoleverkets arbete med studieinformation har under 1999 präglats av nytänkande, bl.a. i form av arbete med ett nationellt informationssystem – *Studera.nu* – på Internet som skall tillgodose studenters och presumtiva studenters behov av studie- och yrkeslivsinformation. Studenthandboken har vidareutvecklats med ett inslag av jämförbara nyckeltal och ett arbete med att producera en Doktorandhandbok har inletts. Det första året av NOT ³ har i stor utsträckning präglats av planering och analys, medan man inom ramen för SAFARI⁴ i stor utsträckning ägnat sig åt frågan om hur lärosätenas engagemang och delaktighet kan ökas.

Inom ramen för verkets arbete med tillträdesfrågor har ett samarbete kring ”övergångsfrågor” inletts med Skolverket. Ett arbete med att ta fram föreskrifter för värdering av utländska betyg har också inletts. En strategi för högskoleprovets utveckling håller på att tas fram i samarbete med verkets Provråd.

INTERNATIONELL RÖRLIGHET

Efterfrågan på verkets kunskaper om utländska examina är fortsatt stor, vilket märks både i antalet faktiskt inkomna individärenden men i ännu större utsträckning i volymen förfrågningar från universitet och högskolor.

Arbetet med EU-programmen Erasmus och Tempus har löpt plan enligt. Regeringen beslutade i november – föregånget av en offentlig utredning – att flytta ansvaret för dessa program till Internationella Programkontoret för utbildningsområdet fr.o.m. den 1 januari 2000; en åtgärd som jag välkomnar. Skälet till denna förändring är att regeringen vill uppnå en tydligare koncentration av ett flertal EU-program och andra initiativ till en specialistmyndighet för att på så sätt uppnå samordningsfördelar.

³ NOT är ett regeringsuppdrag att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik.

⁴ Safari är ett regeringsuppdrag att samordna forskningsinformation på Internet och göra den lättillgänglig för allmänheten.

FRÄMJA UTVECKLINGEN INOM DEN HÖGRE UTBILDNINGEN

Grundutbildningsrådet bytte den 15 oktober 1999 namn till Rådet för högskoleutbildning. Detta namnbyte markerar att rådets ansvar har vidgats till att också innefatta forskarutbildningen.

Inom chefsutvecklingsprogrammet har ett särskilt program för nya rektorer tagits fram och temaseminarier för ordföranden och rektorer har initierats. I november genomfördes en konferens för universitetets och högskolors styrelseledamöter på temat *Bildning, profession – samhällets behov och högskolans balansakt*.

Under året knöts även ett jämställdhetsråd till Högskoleverket. Rådet har till uppgift att vara idégivare, referens- och förslagsgrupp åt Högskoleverket. Särskilda satsningar som initierats är ett mentorsprogram för forskarassistenter inom det naturvetenskapliga området samt en skriftserie om genusperspektivet i utbildningen.

SUNET – DET SVENSKA UNIVERSITETSDATORNÄTET

Under 1999 fullföljdes uppgraderingen av SUNET till 155 Mbit/s och samtidigt ändrades nätets struktur. Samtliga anslutna högskolor (med undantag av de konstnärliga högskolorna i Stockholm) är nu anslutna med minst 100 Mbit/s. I ett internationellt perspektiv är därmed det svenska universitetsdatornätet ett av de bästa och pålitligaste i världen.

Finansieringen av SUNET har fr.o.m. 1999 ändrats så tillvida att universitet och högskolor numera svarar för en stor del av finansieringen genom avgifter. Tidigare finansierades SUNET så gott som helt via anslag.

Antalet folkbibliotek, länsbibliotek och läns museer som valt att utnyttja statens erbjudande om Internetanslutning via avtalet mellan SUNET och Telia har under 1999 nästan fördubblats och möjligheter till en sådan anslutning kommer också att ges i början av år 2000.

Mot bakgrund av upplevda oklarheter gällande främst ansvarsfördelningen lämnade Högskoleverket under hösten ett förslag till Utbildningsdepartementet om att utreda SUNET:s framtida organisatoriska tillhörighet.

DET INTERNA ARBETET

Plattformen markerar bl.a. att Högskoleverket skall vara ett samlat och utvecklande verk. I den konkretiseringsprocess som följde på Plattformen kom en mängd olika förslag fram på angelägna utvecklingsåtgärder – såväl stora som små.

Tre frågor vill jag här särskilt lyfta fram. Det första är betydelsen av ett välfungerande ledarskap inom verket och en ledningsgrupp som ser till helheten och tar ett gemensamt ansvar för den. Det andra är att vi inom Högskoleverket utformar och lever efter en uppsättning gemensamma interna normer och regler. Det tredje är att verket systematiskt skall arbeta med den strategiska personal- och kompetensutvecklingen. En ny befattning som personalchef har därför inrättats fr.o.m. november.

NYTT MILLENIUM, NYTT ÅR, NYA UTMANINGAR

I mitten av december lade riksdagens revisorer fram en rapport som bygger på en granskning av Höskoleverkets roll och uppgifter. I denna rapport framhåller revisorerna att Höskoleverket har ett brett uppdrag, ett begränsat handlingsutrymme och en begränsad vägledning från regeringens sida. Regeringen bör därför, menar revisorerna, klargöra sina förväntningar på verket, ge verket en tydligare profil och även ompröva placeringen av vissa verksamheter som Sunet och stöd- och utvecklingsinsatserna.

Jag instämmer helt i revisorernas slutsatser och välkomnar ett förtydligande av Höskoleverkets uppgift. Det är viktigt att förväntningarna på verket klargörs och att nödvändiga avgränsningar görs mot såväl bedömningar på den politiska nivån som mot högskolans övriga intressenter liksom uppdraget som sektorsmyndighet.

I den proposition om studentinflytande och kvalitetsutveckling inom högskolan som lades fram i november föreslås Höskoleverket få ett kraftigt utökat uppdrag att granska kvaliteten inom såväl grund- som forskarutbildningen fr.o.m. 2001. Detta utökade uppdrag kommer att kräva betydande insatser vad gäller förberedelse- och utvecklingsarbete, men uppdraget – förutsatt att det vinner riksdagens godkännande – känns i högsta grad angeläget och stimulerande. Både revisorernas rapport och propositionen om kvalitetsutveckling i högskolan ligger också i helt och hållet i linje med hur vi själva försöker utveckla vår roll och inrikta vårt arbete.

I likhet med 1999 ser alltså 2000 ut att bli ett spännande och händelserikt år. Goda förutsättningar att lösa Höskoleverkets uppgifter finns och den viktigaste av dem alla är utan tvekan medarbetarnas starka engagemang och goda kompetens.

Januari 2000

Sigbrit Franke

Universitetskansler och chef för Höskoleverket

Högskoleverkets uppdrag

INSTRUKTION

Högskoleverkets uppdrag formuleras av regeringen i verkets instruktion. Där slås fast att verket är en central myndighet för frågor som rör universitet och högskolor med offentlig huvudman samt enskilda anordnare av utbildning på högskolenivå vilka får statsbidrag eller har tillstånd att utfärda examina. Det anges också att verket har uppgifter som rör andra utbildningar på eftergymnasial nivå. Dessutom skall Högskoleverket verka för att förverkliga de mål och riktlinjer som riksdagen och regeringen har fastställt för verkets ansvarsområde.

REGLERINGSBREV

I regleringsbrevet görs en indelning i verksamhetsgrenar enligt följande:

- 1 kvalitetsbedömningar av högre utbildning och forskning
- 2 beskrivning och analys av högskolan och dess omvärld
- 3 rättssäkerhet inom högskolan
- 4 stöd- och utvecklingsinsatser för universitet och högskolor
- 5 rekrytering till högre utbildning
- 6 internationell rörlighet för studenter och högskoleutbildade
- 7 det svenska universitetsdatornätet – SUNET

I regleringsbrevet fastställs även s.k. verksamhetsmål med därtill anknutna återrapporteringskrav. Denna återrapportering följer i avsnittet Resultatredovisning.

Ytterligare ett betydande antal särskilda regeringsuppdrag har under verksamhetsåret lämnats till Högskoleverket. Några av dem redovisas enligt anvisningarna i regleringsbrevet i Resultatredovisningen, övriga i annan ordning.

Resultatredovisning

KOSTNADER OCH FINANSIERING

Högskoleverkets ekonomiska omslutning för 1998 var så gott som oförändrad jämfört med 1997. Under 1998 genomförde verket flera av de uppdrag som erhöles 1997. Det medförde att kostnaderna för hantering av de särskilda anslagen ökade med ca 20 miljoner kronor. Den största ökningen gällde forskningsanknytning av lärarutbildningen (6,7 miljoner kronor). Samtidigt minskade kostnaderna på myndighetsanslaget för högskoleprovet, Rådet för högskoleutbildnings utdelning av projektmedel och verkets förvaltningskostnader med 17 miljoner kronor. (tabell 1)

SUNET:s totala kostnader var oförändrade 1998 jämfört med 1997, men kostnaderna för de internationella förbindelserna ökade med 8,5 miljoner kronor. Samtidigt minskade kostnaderna för att driva det nationella nätet med motsvarande belopp.

Under 1999 har Högskoleverkets ekonomiska omslutning ökat markant jämfört med de två föregående åren – ca 35 miljoner kronor. Ökningen beror uteslutande på att SUNET har expanderat med 40 miljoner kronor. Ökningen väntas fortsätta. SUNET:s budget för år 2000 uppgår till 156 miljoner kronor.

Av Tabell 2 framgår hur verksamheten har finansierats. Under rubriken ”Myndighetsanslag” finns Högskoleverkets förvaltningskostnader. Det ena myndighetsanslaget – Kanslersämbetet – är de medel som kvarstod när ämbetet lades ned 1995. Verket fick använda dessa medel på samma sätt som verkets eget ramanslag för att täcka löne- och lokalkostnader samt omkostnader för verkets anställda. Anslaget för Kanslersämbetet förbrukades helt under 1997.

Under rubriken ”Myndighetsanslag” finns inte enbart förvaltningskostnader. I Högskoleverkets ramanslag ingår Rådet för högskoleutbildnings ekonomiska bidrag till lärarinitierade utvecklingsprojekt. Bidragen uppgick till 19 miljoner kronor 1999.

Under ramanslaget utgör också Högskoleprovet ett eget resultat-område. Provet finansieras genom avgifter och det över- eller underskott som uppstår får inte användas till andra verksamheter eller täckas med andra medel.

Av delsummorna 152 miljoner kronor 1999, 146,8 miljoner kronor 1998 och 164 miljoner kronor 1997 är således 115 miljoner kronor (1999) 110 miljoner kronor (1998) och 116 miljoner kronor (1997) förvaltningskostnader.

Av förvaltningskostnaderna är den största kostnaden löner och sociala avgifter för verkets anställda, som uppgick till 51,1 miljoner kronor 1999, jämfört med 47 miljoner kronor 1997. Ökningen beror främst på att verket har anställd personal för att kunna fördela de nya särskilda anslagen.

Tabell 1. Verksamhetens kostnader (mkr)

Verksamhets- grenar	1999	1998	1997
Kvalitetsbedömningar av högre utbildning och forskning	22,4	23,2	25,1
Beskrivning och analys av högskolan och dess omvärld	31,3	29,4	25,7
Rättssäkerhet inom högskolan	8,5	8,3	7,7
Stöd och utvecklingsinsatser för universitet och högskolor	69,7	74,4	76,1
Rekrytering till högre utbildning	56,2	54,7	54,6
Internationell rörlighet för studenter och akademiskt utbildade	38,5	41,7	40,5
Det svenska universitetsdatornätet – SUNET	117,9	77,1	75,9
Summa	344,5	308,8	305,6

Tabell 2. Verksamhetens finansiering (mkr)

	1999	1998	1997
Myndighetsanslag			
Kanslersämbetet utgående reservation	–	–	27,0
Högskoleverkets ramanslag	129,1	126,0	114,8
Anslagssparande Högskoleverket	3,6	–	–
Avgifter m.m. Högskoleprovet	16,4	16,5	19,9
Övriga intäkter	2,9	4,3	2,3
Delsumma	152,0	146,8	164,0
Anslag, reservationer och externa medel			
SUNET	117,9	77,1	75,9
Kvinnliga doktorander	21,4	26,4	22,8
Erasmus	18,7	16,5	9,8
Teknik- och naturvetenskapscentrum	14,6	11,1	7,0
Forskningsanknytning av lärarutbildningen	12,7	7,2	0,5
Tempus	2,6	2,6	4,0
Nationellt system för forskningsinformation (SAFARI)	1,9	1,5	0,5
NOT	1,3	6,5	3,3
Pedagogisk användning av IT i högre utbildning	0,2	9,1	17,9
Övriga anslag och externa medel	1,2	4,0	–
Delsumma	192,5	162,0	141,6
Summa	344,5	308,8	305,6

Tabell 2 visar endast en sammanfattning av anslagen, reservationerna och de externa medlen samt det faktiska utnyttjandet av dem. Samtliga anslag samt tilldelade, utnyttjade och kvarstående belopp för respektive anslag framgår av anslagsredovisningen i bokslutet.

Tabell 3. Finansieringskällor: anslag, intäkter och EU-medel (mkr)

	1999	1998	1997
Anslag	225,7	270,9	270,9
Intäkter	100,0	21,4	24,9
EU-medel	18,8	16,5	9,8
Summa	344,5	308,8	305,6

Tabell 4. Fördelning per verksamhetsgren av anslag, intäkter och EU-medel under 1999 (tkr)

Verksamhetsgren	Anslag	Intäkter	EU-medel
Kvalitetsbedömningar av högre utbildning och forskning	21,8	0,6	—
Beskrivning och analys av högskolan och dess omvärld	31,0	0,3	—
Rättssäkerhet inom högskolan	8,4	0,1	—
Stöd och utvecklingsinsatser för universitet och högskolor	68,9	0,8	—
Rekrytering till högre utbildning	39,1	17,1	—
Internationell rörlighet för studenter och akademiskt utbildade	19,0	0,7	18,8
Det svenska universitetsdatornätet — SUNET	37,5	80,4	—
Summa	225,7	100,0	18,8

De två näst största kostnaderna är statistikansvaret, 12,3 miljoner kronor, och verkets lokaler, 11,1 miljoner kronor. Dessa kostnader har ökat med 1,0 respektive 2,0 miljoner kronor sedan 1997.

Under rubriken "Särskilda anslag" finns flera anslag som normalt inte skall bekosta löner, lokaler och omkostnader för verkets anställda. Förutom detta har de olika karaktär. En del utgör transfereringar. Medlen för Erasmus, Tempus, Teknik- och naturvetenskapscentra, medlen till kvinnliga doktorander, liksom medlen för forskningsanknytning av lärarutbildningen är sådana exempel. Andra, som SUNET, NOT och nationellt system för forskningsinformation (SAFARI) har en annan karaktär.

Merparten av de särskilda anslagen fördelar alltså Högskoleverket till andra användare. Verket bestämmer varken beloppen eller ändamålen. Verket kan inte heller flytta pengarna till andra ändamål. Där emot påverkar verket vilka arbetsmetoder som skall användas för att medlen skall användas på effektivaste sätt.

Som framgår av Tabell 3 var verksamheterna under perioden huvudsakligen anslagsfinansierade, men med en ökande andel intäktfinansiering under 1999. Det beror på att SUNET har börjat finansiera en stor del av sin verksamhet genom avgifter som tas ut av universitet och högskolor. SUNET:s intäkter uppgick till 80,4 miljoner kronor 1999 jämfört med 2,5 miljoner kronor 1997. Den näst största intäkten är avgifterna för högskoleprovet, vilka har minskat under perioden från 19,9 till 16,4 miljoner kronor. Återstoden av intäkterna är ränteintäkter, intäkter för konferenser, försäljning av publikationer, m.m. EU-medel består av stipendier till personer som studerar utomlands inom ramen för Erasmus-programmet.

Av Tabell 4 framgår hur anslagen, intäkterna och EU-medlen fördelade sig per verksamhetsgren under 1999.

I. KVALITETSBEDÖMNINGAR AV HÖGRE UTBILDNING OCH FORSKNING

Högskoleverket granskar kvalitet och kvalitetsarbete vid universitet och högskolor. En form av bedömning rör förutsättningarna för högskolor att utfärda examina inom grundutbildningen. Högskoleverket granskar också kvaliteten i utbildningar, ämnen och andra delar av högskolans verksamhet. Kvalitetsarbetet vid universitet och högskolor granskas särskilt.

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

- *Pröva de kvalitativa förutsättningarna för olika utbildnings- och forskningsverksamheter vid enskilda universitet och högskolor.*
- *Genomföra utvärderingar och bedömningar som underlag för statsmakternas respektive universitetens och högskolornas åtgärder för att förbättra kvaliteten inom utbildning och forskning.*

NEDBRUTNA MÅL

- Utveckla former och metoder för utvärderingar.
- Genomföra kvalitetsbedömningar av de ämnen/institutioner/lärosäten som ansökt om examensrätt respektive vetenskapsområde eller universitetsstatus.
- Avsluta påbörjade utvärderingar och kvalitetsarbetsbedömningar.
- Initiera nya nationella utvärderingar.
- Genomföra några förstudier inom forskarutbildningen.

MÅLUPPFYLLELSE

Rent allmänt kan konstateras att ambitionsnivån vad gäller såväl antalet utvärderingar som kvaliteten på desamma har höjts väsentligt över åren. Antalet gäller framför allt de s.k. nationella utvärderingarna som kom igång på allvar betydligt senare än examensrättsprövningarna och kvalitetsarbetsbedömningarna. En förklaring till detta är att de nationella utvärderingarna, som till större delen är egeninitierade, inledningsvis fick träda tillbaka till förmån för den stora mängden "tvingande" examensrättsprövningar. Det har i sin tur inneburit att de ekonomiska resurserna under tidigare år inte fullt ut har kunnat utnyttjas. Innan programutvärderingarna kunde komma igång krävdes också viss metodutveckling, där inspiration hämtades inte minst från internationella erfarenheter. En tydlig ambitionshöjning har dock skett under de senaste två åren när det gäller nationella utvärderingar, vilket inte framgår tydligt av kostnaderna. En del av kostnaderna för nationella utvärderingar redovisas under Ompröva beviljade examensrätter då det i ett fall inte har varit möjligt att särskilja kostnader för omprövning respektive utvärdering. Ett ekonomiskt utrymme har funnits för fler utvärderingar, men har inte kunnat påbörjas under innevarande år på grund av flera vakanser. Dessa kommer att ersättas under innevarande år.

Ett mål för samtliga utvärderingar/kvalitetsbedömningar under det gångna året var att i ökad utsträckning inrikta dessa mot kvalite-

Tabell 5. Verksamhetsgrenens kostnader (mkr)

	1999	1998	1997
Pröva examensrätter	3,2	4,2	5,4
Ompröva beviljade examensrätter	6,0	0,5	0,5
Pröva inrättande av professorer*	—	0,1	0,7
Pröva universitet och vetenskapsområden	0,3	1,5	0,5
Bedöma kvalitetsarbete	1,5	5,3	7,0
Nationella utvärderingar	10,3	9,0	8,4
Kvalitetsutveckling	1,1	2,6	2,9
Summa	22,4	23,2	25,4

*Med anledning av ändring i högskolelagen 1999-01-01 avvecklades denna uppgift för Högskoleverket.

ten och resultaten i verksamheten. Det har också gjorts samtidigt som Högskoleverket på ett tydligare sätt än tidigare lyft fram lärosäten som visat sig bättre eller sämre i olika avseenden och tagit ställning för vad som bör åtgärdas och följas upp som ett resultat av utvärderingarna. För första gången har Högskoleverket under året dragit in en examensrätt i nationalekonomi vid en högskola. Utvärderingarna har dessutom givits en hel del uppmärksamhet i media, särskilt den debatt som följde i anslutning till tidskriften Moderna Tiders rankning och bedömningen av jämställdhet, studentinflytande, social och etnisk mångfald som Högskoleverket påbörjade.

Måluppfyllelsen har varit god vad gäller prövningar av examensrätter och vetenskapsområden. Ett omfattande arbete har lagts ner på att ompröva en stor mängd vårdutbildningar. Det finns numera många belegg för att examensrättsprövningarna har bidragit till att driva på utvecklingen vid högskolorna. Detta kommer också till uttryck i att prövningarna utvecklas i riktning från prövning av enskilda ämnen mot större områden. Verket har under 1999 genomfört tre vetenskapsområdesprövningar.

Måluppfyllelsen har även varit god vad gäller kvalitetsarbetsbedömningarna. En andra omgång bedömningar har påbörjats efter det att samtliga lärosäten har bedömts i en första omgång. En utgångspunkt är att tre år skall ha förflutit mellan de båda bedömningarna. En strävan finns att den andra omgångens bedömningar skall inriktas mer mot resultatet av kvalitetsarbetet. Om riksdagen fattar beslut i enlighet med prop. 1999/2000:28 Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan som framlades 1999-11-25, kan dock de ursprungliga planerna vad gäller genomförandet av bedömningarna behöva modifieras under nästa verksamhetsår. Den låga kostnaden för kvalitetsbedömningarna under 1999 beror dock främst på vissa förskjutningar i tidsschemat i enlighet med lärosätenas önskemål.

Måluppfyllelsen har varit god också beträffande de nationella utvärderingarna. De utvärderingar som har varit igång under året har i stort sett kunnat fullföljas samtidigt som en ny omfattande nationell utvärdering på lärosätetsnivå avseende kvalitetsaspekterna jämställdhet, studentinflytande respektive social och etnisk mångfald till övervägande del har genomförts under kort tid med bl.a. platsbesök på i stort sett samtliga lärosäten under hösten. En annan mycket omfattande utvärdering är omprövning/utvärdering av nio omsorgs- och vårdutbildningar och där platsbesök har gjorts på samtliga 84 utbildningar.

Vad gäller utvärdering av forskarutbildningen har ett förberedelsearbete med bl.a. en litteratursammanställning pågått under våren och hösten, vilket har resulterat i att såväl utvärdering av forskarutbildningen som metodutveckling har påbörjats. I ett inledande regeringsuppdrag har verket studerat forskarskolorna. Ett samarbete har inletts med Stiftelsen för strategisk forskning kring en utvärdering av de forskarskolor som stiftelsen finansierar. Ett förberedelsearbete inför nya programutvärderingar har dessutom pågått.

VERKSAMHETENS INRIKTNING

Arbetet med att utveckla provningar, utvärderingar och bedömningar sker kontinuerligt genom att verket följer den nationella och internationella utvecklingen inom området samt genom återkommande erfarenhetsutbyten och konferenser inom såväl nordiska som europeiska nätverk. Verket har också haft besök av medarbetare från Quality Assurance Agency i England och några medarbetare har deltagit i "audits" vid tre engelska lärosäten.

Arbetet med att utveckla utvärderingar sker också genom meta-utvärdering. Högskoleverkets utvärdering 1996 av de medellånga vårdutbildningarna har varit föremål för extern metautvärdering (Utvärdering – att styra och styras. Umea Centre for Evaluation Research. Evaluation Reports No3). I studien analyseras vårdutvärderingen utifrån ett styrnings- och genusteoretiskt perspektiv. Frågor som väcks är bl.a. den om experternas/bedömarnas könsblindhet och om konsekvenser av det starka maktmedel som utvärderingen utgjorde i och med att vissa utbildningar "underkändes". Intervjuer har gjorts med ett antal berörda lärosäten om effekter av utvärderingen, där vissa lovordar utvärderingen för att den satt fart på utvecklingen, medan andra blev väldigt nedslagna för att de uppfattade sig orättvist behandlade.

I och med utgången av år 1998 hade kvalitetsarbetsbedömningar av samtliga lärosäten genomförts. I den andra påbörjade omgången förskjuts bedömningen från kvalitetsarbetet till kvalitet samtidigt som formerna för bedömning kommer att förenklas.

Effekter av redan gjorda bedömningar har konstaterats på olika sätt. Lärosätena har utvecklat sina kvalitetsutvecklingsprogram inklusive utvärderingsformer och åtgärdsprogram, en medveten satsning på att rekrytera kvalificerade lärare har gjorts samt att förnyelse av undervisningsmetoder och lärarfortbildning har skett.

Pröva examensrätter

Examensrättsprovningarna av högskolor med offentlig huvudman har till största delen gällt magisterexamensrätt inom humaniora, samhällsvetenskap, vård och teknik. Inom vårdområdet har dessutom ett antal provningar av kandidat- och yrkesexamina genomförts. Verket har också prövat lärarexamina samt apotekarexamina.

Tidigare beslut om nya universitet samt beslut om att tilldela vissa högskolor vetenskapsområden har medfört att antalet ansökningar om magisterexamensrätt har minskat under 1999. Orsaken är att högskolor som blir universitet eller tilldelas ett vetenskapsområde får generell rätt att inrätta magisterexamen respektive generell rätt inom vetenskapsområdet.

Provningarna av enskilda utbildningsanordnare har till största delen gällt psykoterapeutexamen. På grund av ändrade regler för legitimation av psykoterapeuter har många utbildningsanordnare ansökt om examensrätt. Ytterligare ansökningar har inkommit för år 2000.

Av tabell 7 framgår att andelen bifall för högskolor med offentlig huvudman fortsätter att minska. En förklaring kan vara att högskolorna redan beviljats examensrätt för de starkaste ämnena och nu söker examensrätt i ämnen som ännu inte kommit lika långt i utveck-

Regleringsbrevet. Av Årsredovisningen ska framgå vilka olika typer av ärenden som har inkommit och avgjorts om

- prövning av examensrätter
- uppföljning av tidigare beviljade examensrätter

För respektive ärendetyp ska den totala kostnaden framgå. Större förändringar mellan åren ska analyseras och kommenteras.

Vidare ska Högskoleverket redovisa dels vilka åtgärder som berörda universitet och högskolor vidtagit eller avser att vidta med anledning av genomförda utredningar, dels vilka ytterligare ärenden som inkommit till eller initierats av verket mot bakgrund av detta.

Tabell 6. Genomförda examensrättsprovningar

	1999	1998	1997
Högskolor med offentlig huvudman	22	91	68
Enskilda utbildningsanordnare	16	9	13
Summa	38	100	81
Kostnader (mkr)	3,2	4,2	5,4

Tabell 7. Resultat av provningarna

	1999	1998	1997
Högskolor med offentlig huvudman – bifall	14	61	54
Högskolor med offentlig huvudman – avslag	8	30	14
Enskilda utbildningsanordnare* – bifall	7	4	2
Enskilda utbildningsanordnare* – avslag	9	5	11
Summa	38	100	81

*Avser Högskoleverkets förslag till regeringen.

lingen. För enskilda utbildningsanordnare har däremot andelen bifall ökat över tid. Flera av ansökningarna har lämnats av enskilda utbildningsanordnare som utvecklat en väl etablerad verksamhet.

Ompröva tidigare beviljade examensrätter

Högskoleverket omprövar beviljade examensrätter efter tre till fem år. Omprövningen genomförs i stort sett som en förnyad prövning med tillägget att även utbildningsresultaten bedöms.

De under 1999 genomförda prövningarna avser 11 magisterexamen, 6 lärarexamina och 2 konstnärliga utbildningar.

År 1998 redovisades pågående omprövningar av bland annat 98 vård- och omsorgsutbildningar. Av dessa har 14 utbildningar utgått, antingen på grund av att de har lagts ner eller granskats av verket i annat sammanhang. Omprövning av återstående 84 har pågått under 1999 och avslutas i januari år 2000. En förklaring till kostnaderna för omprövning har ökat drastiskt under år 1999, är att samtliga omprövningar har ingått i den uppföljande utvärderingen av omsorgs- och vårdutbildningarna, vars kostnader redovisas i ovanstående tabell.

Vid omprövningarna bekräftas hur prövningarna har drivit på utvecklingen vid lärosätet ifråga. Man redovisar t.ex. att rekryteringen av kvalificerad personal har gått lättare, att fler disputerade lärare har anställts och att det varit lättare att få gehör för vissa krav och önskemål hos ledningen.

Pröva universitet och vetenskapsområden

Under 1997 förberedde och inledde Högskoleverket prövningar av rätten till benämningen universitet för högskolorna i Karlstad, Växjö och Örebro samt Mitthögskolan. Universitetsprövningarna avslutades i april 1998 då verket överlämnade sitt yttrande till regeringen.

Under 1998 har fem lärosäten ansökt om att få vetenskapsområden. Högskoleverkets styrelse har under året beslutat rekommendera att vetenskapsområdet naturvetenskap kan inrättas vid Högskolan i Kalmar, vetenskapsområdet teknik vid Högskolan i Karlskrona/Ronneby, vetenskapsområdet humaniora-samhällsvetenskap vid Högskolan i Växjö respektive Högskolan i Örebro.

Verkets styrelse har under 1999 yttrat sig till regeringen över ansökan från Mälardalens högskola om vetenskapsområdena teknik och humaniora-samhällsvetenskap samt en ansökan från Lärarhögskolan om vetenskapsområdet humaniora/samhällsvetenskap. När det gäller Mälardalen tillstyrktes vetenskapsområdet teknik, medan humaniora/samhällsvetenskap avstyrktes. Avstyrkan blev det också för Lärarhögskolan.

Bedöma kvalitetsarbete

I och med utgången av år 1998 hade kvalitetsarbetsbedömningar av samtliga lärosäten genomförts. I den andra påbörjade omgången finns en strävan att förskjuta bedömningen från kvalitetsarbetet och dess förutsättningar till faktisk utbildningskvalitet och ytterligare förenkla formerna för bedömning.

Effekter av redan gjorda bedömningar har konstaterats på olika

Tabell 8. Omprövningar av examensrätter

	1999	1998	1997
Genomförda omprövningar	19	14	40
Pågående omprövningar	84	124	14
Kostnader (mkr)	6,0	0,5	0,5

Regleringsbrevet. Av Årsredovisningen ska framgå antalet bedömningar av universitets och högskolors kvalitetsarbete som genomförts. Den totala kostnaden ska framgå. Större förändringar mellan åren ska analyseras och kommenteras.

Tabell 9. Genomförda bedömningar och uppföljningar av kvalitetsarbete

	1999	1998	1997
Genomförda bedömningar	5	11	20
Genomförda uppföljningar	0	12	5
Kostnader (mkr)	1,5	5,3	7,0

sätt. Lärosätena har utvecklat sina kvalitetsutvecklingsprogram inklusive utvärderingsformer och åtgärdsprogram, en medveten satsning på att rekrytera kvalificerade lärare har gjorts samt att förnyelse av undervisningsmetoder och lärarfortbildning har skett.

Nationella utvärderingar

En jämförelse mellan antalet genomförda utvärderingar de tre senaste åren visar att det skett en ökning av antalet nationella utvärderingar de senaste två åren. Det bör dock påpekas att varje nationell programutvärdering omfattar besök på ett antal lärosäten. Under år 1999 har nästan alla lärosäten besökts.

En första uppföljning av arkitektutvärderingen har ägt rum under hösten, där institutionerna redogjorde för vilka förändringar som man ämnade vidta. En ansökan om att inrätta en ny yrkesexamen i industri-design har vidarebefordrats till regeringen. Journalist-, jurist- och socionomutvärderingarna som avslutas under januari 2000 kommer, liksom den nyligen avslutade utvärderingen av designutbildningarna, att följas upp under 2000.

Utvärderingar som genomförts under 1999

Utvärderingens namn	Verkets bedömning
Arkitektutbildningen Högskoleverkets rapportserie 1999:8 R	Arkitektutbildningen bör förlängas till fem år. Någon central reglering av praktiken i utbildningen förordas inte. Kraven för arkitektexamen i examensordningen bör ändras. Ingen förändring av dimensionering.
Designutbildningarna Arbetsrapport Skrivelse till regeringen 1999-10-29	Den genomförda utvärderingen påvisade stora problem inom designutbildningen i Lund. Med hänsyn till detta kommer en uppföljning att ske redan under år 2000. Verket har också påpekat problem avseende den nuvarande examensordningen och förordar därför att denna ses över.
Journalistutbildningarna Högskoleverkets rapportserie 2000:3 R	Verket konstaterade att journalistutbildningarna inom högskolan behöver ytterligare bredd och fördjupning. Samverkan med andra ämnesområden inom högskolan bör öka och forskningsanknytningen stärkas. Utbildningarna bör också få en betydligt mer internationell prägel. Vidare är den sociala snedrekryteringen ett problem.

Kvalitetsutveckling

Högskoleverkets kvalitetsbedömningar har till uppgift att bidra till förändring och förnyelse av utbildningen samt stärka kvalitetsmedvetandet vid universitet och högskolor. För att öka erfarenhetsutbytet mellan universitet och högskolor har verket under 1996–1999 arrangerat seminarier, genomfört internationella studieresor och analyser. Verksamheten har också varit ett sätt för verket att utveckla metoder för kvalitetsbedömningar. Exempel är de av Högskoleverket anordnade kvalitetskonferenserna som ägde rum i januari 1997 och i juni 1998 och som vardera samlade mer än 500 forskare, lärare, studenter och annan personal vid lärosätena. Under 1999 har planering pågått för Högskoleverkets kvalitetskonferens i januari 2000. Verket har även under hösten medverkat vid mässan ”Kvalitet 99” i Göteborg.

Regleringsbrevet. Av årsredovisningen ska framgå antalet nationella utvärderingar som genomförts och innehållet i dessa sammanfattning. Den totala kostnaden ska framgå. Större förändringar mellan åren ska analyseras och kommenteras.

Vidare ska Högskoleverket redovisa dels vilka åtgärder som berörda universitet och högskolor vidtagit eller avser att vidta med anledning av genomförda utredningar, dels vilka ytterligare ärenden som inkommit till eller initierats av verket mot bakgrund av detta.

Tabell 10. Genomförda och pågående nationella utvärderingar

	1999	1998	1997
Genomförda utvärderingar	3	4	4
Pågående utvärderingar	7	8	4
Kostnad (mkr)	10,3	9,0	8,4

Debatten om den högre utbildningens kvalitet har intensifierats under senare tid. Ökade krav från studenter och andra intressenter har ställts på fler kvalitetsbedömningar och på att få veta hur en viss utbildning står sig i förhållande till en annan. Med prop. 1999/2000:28 tillgodoser regeringen dessa krav och om propositionen tas kommer det att innebära en stor ökning av antalet kvalitetsbedömningar. Verket har inför vetenskapen om ett förestående uppdrag av så stor omfattning påbörjat förberedelserna och kommer att arbeta intensivt med dessa under innevarande år. Arbetet har inletts med att utforma ett planeringsunderlag för den tidsram inom vilken utvärderingarna skall genomföras. Ett annat arbete har påbörjats som rör vidareutveckling av former och kriterier för kvalitetsbedömning med beaktande av både ett nationellt och internationellt perspektiv och med möjlighet att jämföra olika utbildningar. Ett annat mycket viktigt förberedelsearbete är att underhand informera och samråda med sektorns företrädare, så att kriterier och ”spelregler” blir kända och väl förankrade i sektorn. Förutom detta tillkommer förberedelser i form av nyanställningar av personal till verket och ett antal bedömare som skall förberedas inför sina respektive uppdrag.

2. BESKRIVNING OCH ANALYS AV HÖGSKOLAN OCH DESS OMVÄRLD

Högskoleverket följer upp och utreder högskolans verksamhet ur både ett nationellt och ett internationellt perspektiv. Arbetet görs i förhållande till olika krav och förväntningar som ställs på högskolan och till viktiga tendenser i samhället. Verket genomför utredningar av aktuella frågor som har betydelse för högskolans utveckling. Högskoleverket ansvarar också för statistik om verksamheten vid universitet och högskolor.

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

- *Tillhandahålla korrekta och jämförbara data om verksamhet vid universitet och högskolor och presentera en samlad bild av Sveriges högskoleverksamhet.*
- *Belysa omvärldens krav och förväntningar på högskolesektorn samt högskolesektorns betydelse för samhällsutvecklingen i ett internationellt perspektiv och för olika regioner i landet.*

NEDBRUTNA MÅL

Statistik, inklusive NU-databasen

- Utveckla NU-databasen och att göra den mera känd.
- Slutföra revidering av den s.k. Begreppsmanualen för högskoleområdet och ta fram föreskrifter till förordning (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor.
- Fördjupa egen metodutveckling inom ramen för statistikansvaret, inklusive att utveckla forskarutbildningsstatistiken, bl.a. mot bakgrund av de aktuella förändringarna av regelverket.

Årsrapport för universitet och högskolor m.m.

- I Årsrapporten för kalenderåret 1998 (läsåret 1997/98) bl.a. särskilt utveckla avsnitten om forskarutbildningen och högskolans ekonomi.

Egna analyser

- Genomföra projekt rörande tillströmning till högre utbildning respektive forskarutbildningen.
- Främja omvärldsorienteringen inom verket och i sektorn vad gäller krav på högskolan från näringsliv och samhälle respektive internationella trender på högskoleområdet
- Slutföra arbete med det projekt rörande avnämare av utbildning som genomförs i samarbete med Skolverket.

Regeringsuppdrag och analyser

- Genomföra de regeringsuppdrag som pågick vid budgetårsskiftet.

Tabell 11. Verksamhetsgrenens kostnader (mkr)

	1999	1998	1997
Statistik, inklusive NU-databasen	14,4	15,6	12,5
Årsrapport för universitet och högskolor	2,6	3,1	2,8
Egna analyser	9,0	7,0	5,7
Regeringsuppdrag och remisser	5,3	3,7	4,7
Summa	31,3	29,4	25,7

MÅLUPPFYLLELSE

Statistik inklusive NU-databasen

Arbetet med att göra NU-databasen mer känd har haft en god måluppfyllelse. Verket har presenterat den vid en journalistträff och inom ramen för introduktionen för nyanställda vid verket samt medverkat i Kvalitetskonferensen i Göteborg hösten 1999. Vidare har länk från SCB:s hemsida för SOS (statens offentliga statistik) skapats liksom rutin för att NU:s webbadress återges i olika tryckta publikationer. Revideringen av den s.k. begreppsmanualen har haft god måluppfyllelse. Vad gäller föreskrifter rörande förordning 1153 har verket inväntat de förändringar i förordningen som regeringen beslutade i december 1999.

Måluppfyllelsen har inte varit god när det gäller att fördjupa egen utveckling inom statistikområdet. Metodutvecklingen begränsades av dataproblem och av personalvakanser. Utvecklingsarbetet tillsammans med SCB vad gällt forskarutbildningsstatistiken har dock genomförts som planerats.

Årsrapport för universitet och högskolor 1998

I arbetet med att utveckla avsnitten om forskarutbildningen och högskolans ekonomi har måluppfyllelsen varit god.

Egna analyser

Av de tre delprojekt som planerades rörande tillströmning till högre utbildning har måluppfyllelsen inte varit god. Det första *Rekryteringsbasen i högskolan* avslutades med en rapport i serien omvärldsanalys. Inom det andra *Gymnasiebetygen som urvalsinstrument* uppdrogs åt SCB att inom ramen för en större enkätundersökning ta med frågor som rörde gymnasieungdomars syn på betygen som urvalsinstrument. Det tredje delprojektet *Vad händer med dem som inte kommer in* har inte påbörjats på grund av tidsbrist. Temat kring tillströmning har gått vidare i en satsning hösten 1999 att göra en samlad analys av det system för tillträdesregler som trädde i kraft höstterminen 1997.

I arbeten med analyser av forskarutbildningen har måluppfyllelsen varit god. Under året har en omfattande statistikuppföljning inletts med syfte att bl.a. belysa skillnader mellan dem som antagits till forskarutbildning före 1 april 1998 och de som antagits därefter och hur doktorandernas studiefinansiering utvecklas. Vidare har ett verksamhetsgemensamt program med syfte att i en flerårig satsning hålla samman olika projekt inom verket rörande forskarutbildningen. Samtidigt har verket under 1999 genomfört två regeringsuppdrag rörande dels antagning till forskarutbildning (1999:15 R), dels forskarskolor (2000:2 R).

Måluppfyllelsen avseende omvärldsorienteringen har varit god. Under året har omvärldsorienteringen befrämjats bl.a. genom nyhetsbrev och genom de sammanlagt 9 omvärldsrapporter som publicerats både i tryckt form och på verkets hemsida. Praktikfall med omvärldsorientering har tagits fram för konferenser inom ramen för verkets chefs- och ledarskapsprogram

Samarbetsprojektet rörande avnämning av utbildning avslutades med att Skolverket och Högskoleverket publicerade rapporten *Vad händer sedan? Avnämningarna av gymnasieskolan och av högskolans grundutbildning* (1999:7 R).

Regeringsuppdrag och remisser

Måluppfyllelsen har varit god avseende regeringsuppdragen. De har genomförts enligt de uppställda målen.

VERKSAMHETENS INRIKTNING

Statistik inklusive NU-databasen

En viktig källa till statistik om högskolan är det s.k. universitets- och högskoleregistret som omfattar samtliga studerande i grund- och forskarutbildning vid svenska högskolor. Det bildar underlag såväl för de statistiska meddelanden (SM) som SCB i samarbete med verket publicerar som för de olika analyser som verket själv gör och för uppgifterna i NU-databasen. 1999 publicerades SM med följande innehåll:

- Nybörjare, registrerade och examina i grundutbildningen 1997/98
- Sökande till grundutbildning vid universitet och högskolor höstterminen 1999
- Genomströmning och resultat i grundutbildningen t.o.m. 1997/98
- Nyantagna, registrerade och examina i forskarutbildningen läsåret 1997/98

Inom ramen för ett avtal med verket svarar SCB vidare för statistik om högskolans personal. Under 1999 publicerades ett statistiskt meddelande *Personalen vid universitet och högskolor 1998*.

Under 1999 har ett antal gemensamma utvecklingsprojekt bedrivits, bl.a. vad avser forskarutbildningsstatistik och statistik på individnivå om de studerandes sammantagna högskolepoäng. I det produktionsavtal inför 2000 som träffades hösten 1999 är avsikten att utvecklingsarbetet med poängproduktion skall drivas vidare. Vidare skall bl.a. ett nytt utvecklingsarbete inledas vad avser personalstatistiken.

Den särskilda rutin för inrapportering av verksamhetsdata från lärosätena till verket som tillämpades för första gången 1998 har utvecklats vidare. Planeringen inför insamlingen av 1999 års uppgifter har bl.a. gällt anpassning av insamlingsteknik till regeringens beslut vad gäller vetenskapsområden och till nya regler vad gäller högskolans lärare.

Arbetet med att förbättra NU-databasens användbarhet fortsätter, bl.a. genom att tillgodose den stora efterfrågan som verket möter vad gäller fakta på mer detaljerad nivå. NU-databasen har även utvecklats avseende möjlighet till ökad information om högskolesektorn medelst länkar till lagar, förordningar och författningssamlingar. Samtidigt kan konstateras att NU-databasen är av stort värde såväl för dem som söker information som för verkets externa service. En informationssökande som lär sig använda databasen blir mer profes-

Regleringsbrevet. Uppgifter i Högskoleverkets årsrapport för universitet och högskolor ska var avstämde mot uppgifterna i de årsredovisningar som högskolorna lämnar till regeringen. Eventuella skillnader ska förklaras.

Regleringsbrevet. Av årsredovisningen ska framgå styckkostnaden för årsrapporten för universitet och högskolor.

sionell vad gäller tolkning av statistiska uppgifter. Samtidigt minskar den löpande belastningen med telefonförfrågningar för dem som handlägger statistikfrågor på verket.

Verkets rådgivande grupp för uppföljning och statistik har sammanträtt fyra gånger och diskuterat bl.a. principer för indelning av högskolans grundutbildning vad gäller olika typer av finansiering. Vidare har frågor föranledda av att fakultetsindelningen avvecklades fr.o.m. budgetåret 1999 diskuterats.

Årsrapport för universitet och högskolor 1998

Utöver sedvanlig basstatistik har Årsrapporten avseende 1998 utvidgats med ett flertal nya analyser. Ett kapitel med de viktigaste resultaten från det omfattande projektet Studenterna i Sverige (StudS) ingår. Analyserna om forskarutbildningen omfattar även hittills uppnådda resultat avseende regleringsbrevets examensmål för de olika lärosätena liksom en analys av de forskarutbildades arbetsmarknad. En prognos över antalet helårsstudenter med hänsyn taget till tidigare produktion över takbelopp och tillfälligt finansierade studieplatser har gjorts. Analyserna av lärosätenas ekonomiska redovisning har utökats. Det gäller bl.a. utvecklingen av externfinansieringen av forskningen liksom den ökande betydelsen av bidragen från forskningsstiftelserna och EU. Inför förestående stora pensionsavgångar uppmärksammas den ökande andelen professorer och lektorer över sextio år samt ges en beskrivning av högskolans personalsituation.

I Högskoleverkets analyser av den ekonomiska redovisningen korrigeras felaktigheter i lärosätenas årsredovisningar. Större avvikelser från lärosätenas årsredovisningar framgår av noter till de tabeller som redovisas i Högskoleverkets årsrapport.

Liksom 1998 bedrevs arbetet med årsrapporten under 1999 så att den i manusform kunde utgöra underlag för budgetarbetet i regeringskansliet våren och sommaren 1999. Årsrapporten publicerades i september 1999 på Högskoleverkets hemsida på Internet. Möjlighet finns att via hemsidan gå in på varje kapitel. Alla diagram i Årsrapporten finns även som OH-bilder på hemsidan. Rapporten presenterades vid en välbesökt pressfrukost vilket medförde att den uppmärksammades i många tidningar och i TV:s nyhetssändningar.

Den tryckta årsrapporten består av flera skrifter: huvudrapport, tabellbilaga, en engelsk version och den s.k. fickversionen. Upplagorna var desamma 1999 som 1998. Styckkostnaden för den tryckta huvudpublikationen var 1999 206 kr mot 250 kr 1998.

Egna analyser

Under 1999 publicerades i Högskoleverkets rapport- och skriftserier följande analyser:

- Dimensionering av lärarutbildning – analys inför samråd 1998 (1999:4 R)
- Fokus på högskoleprovet (1999:5 S)
- Vad hände sedan? Avnämarna av gymnasieskolan och av högskolans grundutbildning (1999:7 R)
- Utlandsstudier – till vilken nytta ? (1999:10 R)
- Ny inriktning inom magisterexamen (1999:16 R)

Tabell 12. Egna analyser

	1999	1998	1997
Publicerade egna analyser	15	9	4

Inom den särskilda serien med omvärldsanalyser publicerades under 1999 följande egna analyser:

- Politik i förändring – den högre utbildningen och forskningen och deras relation till samhället (nr 1)
- Internationella trender på högskoleområdet (nr 2)
- Rankning av universitet och högskolor (nr 4)
- Kan gymnasieskolan förse högskolan med studenter? (nr 5)
- Högskolans samverkan med det övriga samhället – en kortfattad historisk översikt (nr 6)
- Röster om samverkan – ett aktörsperspektiv på högskolans tredje uppgift (nr 7)
- Forskning och utvecklingsarbete i Sverige med fokus på högskolesektorn – basfakta (nr 8).

Inom ramen för StudS-projektet publicerades Traditionella och icke-traditionella studenter (StudS arbetsrapport nr 8).

På Högskoleverkets hemsida publicerades dessutom följande:

- Gymnasieungdomars inställning till betygen som urvalsinstrument – enkät ht 1998
- Bortfall och clearing i antagningsprocessen.

Inför verksamhetsåret 1999 beslutades att tre övergripande verksprojekt skulle genomföras.

- Ny magisterexamen
- Studentperspektiv
- Universiteten och pengarna

Utgångspunkten för magisterexamensutredningen var de resultat som den utvärdering av magisterexamen som Högskoleverket genomförde under 1996–1998 presenterade. I utredningen pekar verket på behovet av att en ny inriktning inom magisterexamen i form av en 40 poängs – flervetenskaplig – påbyggnadsmodell införs. Utredningen motiverar sitt förslag genom att peka på såväl kvalitets-, rättsäkerhets- som internationella aspekter. Utredningen anlägger även ett uttalat utvecklingsperspektiv och relaterar behovet av en ny magisterinriktning till det livslånga lärandet. Högskoleverket överlämnade i oktober 1999 utredningen till utbildningsdepartementet för vidare handläggning.

Under året drevs ett projekt med uppgift att ta fram ett underlag om vad begreppet studentperspektiv kan innebära för verksamheten vid universitet och högskolor och därmed också för Högskoleverket. En slutrapport Studentperspektiv på verksamheten vid universitet och högskolor – utveckling och helhet publicerades i oktober. Projektet har fått stort positivt gensvar vid universitet och högskolor och rapporten har under hösten varit mycket efterfrågad. Redovisningen av projektet har också lett till en mängd inbjudningar från svenska lärosäten att presentera och diskutera studentperspektivet.

Frågan om den ökade graden av extern finansiering av lärosätena har diskuterats i projektgruppen "Universiteten och pengarna" inom

verket. Arbetet resulterade i en intern promemoria. En slutsats av arbetet är att det finns mycket kunskap på lärosätena beträffande finanseringsfrågor men att det i stor utsträckning saknas djupare och mer strukturerade analyser som belyser finansieringsbilden vid universitet och högskolor. Projektgruppen pekade även på att det saknas en samlad kompetens inom Högskoleverket i dessa frågor. I promemorian formuleras ett antal frågor för eventuella framtida studier.

Ett viktigt led i verksamhetsområdet för Beskrivning och analys är att på olika sätt sprida resultat från såväl egna analyser som andra analyser och utredningar. Nyhetsbrevet *Fakta & Nyheter*, med bl.a. Utblickar som tar upp händelser och skeenden i den svenska högskolans omvärld, kom ut med 8 nummer under 1999. Det internationella nyhetsbrevet, som i princip publiceras varje vecka, utkom 41 gånger. Verket ger också ut ett nordiskt nyhetsbrev om forskning, som 1999 omfattade 10 nummer.

Regeringsuppdrag och remisser

I verksamhetsgrenen Beskrivning och analys ingår regeringsuppdrag som avser utredningar av olika slag, men däremot inte sådana som avser tillsyn eller medelsfördelning. Under det gångna året har verket slutfört tre projekt där regeringsuppdraget avsåg såväl utredning som utvärdering av utbildningar. Dessa regeringsuppdrag redovisas nedan, med undantag för att kostnaderna för utvärderingsdelen redovisas under verksamhetsgrenen Kvalitetsbedömningar av högre utbildning.

Uppdrag enligt regleringsbrevet: (redovisas under rubriken "Övriga uppdrag", sid 62)

- Redovisning av antalet helårsstudenter till Bonus
- Redovisning av antalet helårsstudenter i vårdutbildning
- Samråd om dimensionering av lärarutbildning

De pågående regeringsuppdragen är:

- Funktionshindre studenters situation i högskolan
- Rekryteringsmål för andelen kvinnliga professorer

Tabell 13. Regeringsuppdrag och remisser

	1999	1998	1997
Genomförda regeringsuppdrag	6	6	5
Pågående regeringsuppdrag	2	5	3
Besvarade remisser	26	23	34
Kostnader (mkr)	5,3	3,7	4,7

Genomförda regeringsuppdrag 1999

Utredning	Verkets bedömning	Resultat av utredningen
Regeringsuppdrag att utreda och analysera högskolestudenters förkunskaper i matematik Rapport från Högskoleverkets bedömningsgrupp 1999-02-11 Gemensam skrivelse från Högskoleverket och Skolverket till regeringen 1999-03-02	Bedömningsgruppen konstaterade att det behövs ett paket med åtgärder på olika nivåer i systemet. Matematikundervisningen måste i större utsträckning än idag utformas så att eleverna/studenterna kan studera i en takt som passar deras individuella förutsättningar. Utbildningen av alla som undervisar i matematik, oavsett om de kallas sig mattelärare, behöver förstärkas. Bedömningsgruppen menade också att nuvarande urvalsregler vid antagning till högskolan försämrar förutsättningarna för en bra matematikundervisning i gymnasieskolan. I sin gemensamma skrivelse instämde de bägge verken i allt väsentligt i bedömningsgruppens bedömningar.	De frågeställningar som aktualiserats i regeringsuppdraget har uppmärksammats av skolor och lärosäten, bl.a. i samband med satsningar på undervisningen i matematik och naturvetenskap som gjorts i Stockholms kommun. Regeringen har berört uppdraget i budgetpropositionen för 2000. Det synsätt som redovisats i bedömningsgruppens rapport återkommer i det regeringsuppdrag som lämnats till Göteborgs universitet avseende utvecklingsarbete kring undervisning i matematik.
Utlandsstudier – till vilken nytta? Högskoleverkets rapportserie 1999:10 R	Utlandsstudier är utvecklande för studenterna. Kvinnor är överrepresenterade i gruppen "freemovers", dvs. studenter som åker ut på egen hand. Bland utbytesstudenter är könsfördelningen jämnare. Inom båda grupperna är männen i genomsnitt äldre än kvinnorna. Studenterna kommer i högre grad än genomsnittsstudenten från akademikerhem.	
Mål för specialistutbildningar för sjuksköterskor Redovisning till regeringen 1999-09-14	Högskoleverket föreslog detaljerade målbeskrivningar för sju olika specialistsjuksköterskeexamina med inriktningar samt några justeringar vad gäller examinas benämningar.	Förslagen bereds f.n. inom regeringskansliet.
Den högre utbildningen och arbetsmarknadens krav Omvärldsanalys för högskolan, arbetsrapport nr 3 "Den högre utbildningen och arbetsmarknadens behov" Omvärldsanalys för högskolan, Arbetsrapport nr 9 "Högskoleutbildade – tillgång och efterfrågan"	Verket konstaterade bl.a. att de prognoser över antal högskoleutbildade som redovisas ofta i alltför hög grad är inriktade på yrkesexamensutbildningar eller på traditionella yrkesgrupper. Ett annat problem är att nästan alla prognoser enbart beaktar dem som tar ut examen efter avslutade studier. Den förnyelse av högskolans utbildningsutbud som pågår kommer sällan till uttryck i de prognoser som redovisas.	Regeringen har i regleringsbrev till Högskoleverket för år 2000 beslutat mål och arbetsuppgifter för verket med syfte att bidra till bättre beslutsunderlag för utbildningsplanering.
Forskarskolor Högskoleverkets rapportserie 2000: 2 R.	Verket konstaterade att begreppet forskarskola inte givits någon enhetlig definition. Utmärkande drag är emellertid en tydlig organisation för att bedriva utbildningen, förstärkt handledning, mångvetenskap och nätverk. Verkets utredning visar att lärosätena har en positiv attityd till forskarskolor genom att de i stor utsträckning tar egna initiativ till att starta forskarskolor.	Uppdraget redovisades till regeringen 1999-12-06 och bereds f.n. inom regeringskansliet.
Antagning till forskarutbildning Högskoleverkets rapportserie 1999:15 R	Förslag: 1. Regler införs i högskoleförordningen om en antagningsordning för forskarutbildning motsvarande dem som gäller för grundutbildningen. 2. Att det i förordningen om utbildningsbidrag för doktorander införs regler om överklagandemöjlighet. Överklagandeinstansen bör vara Överklagandenämnden för högskolan.	

I sammanhanget kan också nämnas att Nordiska Ministerrådet (NMR) i december 1998 uppdrog åt en grupp med företrädare för de nordiska och de baltiska länderna att utreda frågan om ett "Common Nordic-Baltic Educational Space". Högskoleverket företrädde Sverige i denna grupp. Den lämnade i augusti 1999 ett betänkande med förslag till områden för ökat samarbete. Ett "educational space" i den mening som redan finns mellan de nordiska länderna bedömdes dock inte vara genomförbar för närvarande utan måste skjutas på framtiden på grund av de baltiska ländernas ekonomiska situation. Betänkandet bereds nu inom NMR.

Tabell 14. Verksamhetsgrenens kostnader (mkr)

	1999	1998	1997
Tillsyn av universitet och högskolor	3,8	3,2	3,0
Kanslistöd till ÖNH och HAN	4,7	5,1	4,7
Summa	8,5	8,3	7,7

3. RÄTTSSÄKERHET INOM HÖGSKOLAN

Högskoleverket svarar för tillsyn av universitet och högskolor genom att följa upp och granska deras tillämpning av lagar och förordningar. Tillsynens syfte är att bidra till ökad rättssäkerhet för den enskilde genom att påpeka och diskutera brister och problem med det berörda lärosätet. Högskoleverket genomför också tillsyn på regeringens uppdrag eller efter att organisationer eller enskilda personer har uppmärksammat brister och problem. Verket svarar också för kanslistöd till Överklagandenämnden för Högskolan (ÖNH) och Högskolans avskiljandenämnd (HAN).

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

- *Se till att lagar och förordningar inom högskoleområdet följs samt att i övrigt allmänhetens och enskilda personers behov, intressen och rättigheter i förhållande till högskolesystemet blir tillgodosedda.*

NEDBRUTNA MÅL

- Tillsynen av universitet och högskolor skall handläggas så att avgörandena är lättbegripliga och att inga ärendebalanser redovisas till Justitiekanslern (JK).
- Ge ett fullgott kanslistöd åt Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) och Högskolans avskiljandenämnd (HAN).

MÅLUPPFYLLELSE

Beträffande tillsynsverksamheten har måluppfyllelsen varit god. Högskoleverket har lagt särskild vikt vid att utforma besluten på ett så instruktivt sätt som möjligt och intensifierat sitt arbete med spridningen av ställningstaganden i enskilda ärenden. Ökad vikt har lagts vid uppföljning av de beslut där Högskoleverket funnit anledning att rikta kritik mot något lärosäte. Vidare har Högskoleverket i ökad utsträckning informerat om sina ställningstaganden i tillsynsärenden både genom användande av Internet och genom användningen av mer traditionella former såsom notiser i verkets publikationer och särskilt utformade pressmeddelanden. Inga ärendebalanser har lämnats till JK.

Vad gäller kanslistödet till nämnderna har måluppfyllelsen varit god. Enligt ordförandena för nämnderna har verket lämnat fullgoda beslutsunderlag. Verket har också redovisat principiella avgöranden av överklagandenämnden i verkets nyhetsblad Fakta & Nyheter samt på verkets hemsida.

VERKSAMHETENS INRIKTNING

Tillsyn av universitet och högskolor

Som framgår av tabell 15 har antalet behandlade ärenden från enskilda personer ökat i omfattning under 1997–1999. I allt väsentligt har tillsynsfrågorna handlat om den enskilde studentens rättssäkerhet. Vad gäller effekterna av Högskoleverkets tillsyn har lärosätena vid så gott som samtliga tillfällen godtagit verkets synpunkter och

Regleringsbrevet. Av årsredovisningen skall framgå vilka och hur många tillsynsärenden av principiell betydelse som berört ett eller mer än ett universitet eller en högskola samt kostnaden för tillsynen totalt och fördelad på olika slag av tillsynsärenden. Större förändringar mellan åren ska analyseras och kommenteras.

Högskoleverket skall redovisa vilka åtgärder som universitet och högskolor vidtagit med anledning av tillsynsverksamheten, samt vilka ytterligare ärenden som initierats av Högskoleverket mot bakgrund av genomförd tillsyn.

ändrat den regel tillämpning som verket kritiserat. I ett ärende, som avser antagning till grundutbildning vid Stockholms universitet, har Högskoleverket riktat allvarlig kritik mot universitetet. Universitetet vidhöll sin uppfattning och vägrade vidta några åtgärder med anledning av verkets beslut. Ärendet är f.n. föremål för prövning hos JK.

Vad gäller de egeninitierade projekten har verket tre större projekt som berör alla universitet och högskolor och som påbörjats under tidigare år. Detta arbete har medfört att verket 1999 endast i begränsad omfattning kunnat påbörja några nya egeninitierade projekt.

Det har visat sig att ärenden som formellt berör endast ett lärosäte – framför allt sådana som enskilda personer anmäler – kan innehålla frågor av principiellt intresse för hela sektorn; t.ex. tillträdesfrågor, avgiftsuttag eller tidsmässig förläggning av utbildning. Vidare har verket handlagt ärenden av allmän förvaltningsrättslig karaktär, t.ex. lärosätenas handläggning av utlämnande av allmän handling. Vad gäller lärosätenas samarbete med näringslivet och privata utbildningsanordnare har frågor aktualiserats genom såväl regeringsuppdraget om uppföljning av förordningen om uppdragsutbildning som enskilda anmälningsärenden. Regleringsbrevets uppdelning i ärenden som berör en eller mer än en högskola är således en mindre lämplig avgränsning.

Tabell 15. Regeringsuppdrag, egna projekt, enskilda ärenden m.m.

	1999	1998	1997
Genomförda regeringsuppdrag	1	1	–
Pågående regeringsuppdrag	–	2	–
Genomförda egna projekt	4	2	2
Pågående egna projekt	3	6	4
Avgjorda enskilda ärenden	131	105	112
Besvarade remisser	9	7	15
Kostnader (mkr)	3,8	3,2	3,0

Ärenden under 1999 där verket gjort principiella uttalanden

Ärende	Verkets bedömning	Resultat av tillsynen
Otillåtet avgiftsuttag vid uppdragsutbildning samt bristfällig information om vilken examen som de studerande skulle få.	Ärendet gällde en anmälan avseende Handelshögskolans vid Göteborgs universitet MBA-utbildning för kinesiska studerande. Högskoleverket riktade allvarlig och omfattande kritik mot universitetet avseende bl.a. otillåtet avgiftsuttag av studerande i uppdragsutbildning, bristfällig information till studerande samt brister i fråga om administrationen av uppdragsutbildningen.	Universitetet godtog i allt väsentligt Högskoleverkets kritik och har numera dels fastställt nya regler för anordnande av uppdragsutbildning samt påbörjat återbetalning av avgifter som tagits ut felaktigt eller med oskäligt belopp.
Antagning till grundläggande högskoleutbildning	Stockholms universitet avsåg en ansökan om antagning till grundläggande högskoleutbildning och åberopade vissa bestämmelser i arbetsmiljölagen. Högskoleverket konstaterade att det för antagning till grundläggande högskoleutbildning gäller särskilda regler. Universitetets tillämpning av arbetsmiljölagen medförde inte att gällande specialbestämmelser för dess myndighetsutövande verksamhet (i detta fall antagning) kunde sättas åt sidan. Universitetet fattade ett nytt beslut om att inte anta personen till grundläggande högskoleutbildning och åberopade istället 1 kap. 4 § högskolelagen om effektivt resursutnyttjande. Högskoleverket konstaterade att en allmän bestämmelse om att universiteten i sin verksamhet skall hålla hög kvalitet och utnyttja tillgängliga resurser effektivt inte kan sättas istället för de bestämmelser som reglerar aktuell myndighetsutövning. Att sistnämnda bestämmelser följs och att saklighet och objektivitet iakttas är grundläggande för myndigheters verksamhet och en avgörande förutsättning för den enskildes rättssäkerhet. Universitetets handläggning framstod som särskilt anmärkningsvärd eftersom beslut i tillträdesfrågor normalt har stor betydelse för den enskilde och då aktuellt beslut inte kan överklagas.	Högskoleverket överlämnade den 1 juli 1999 ärendet till regeringen eftersom Stockholms universitet och verket har oförenliga ståndpunkter. Regeringen överlämnade den 4 november 1999 ärendet till Justitiekanslern för de åtgärder ärendet enligt Justitiekanslerns uppfattning bör föranleda.

Ärenden under 1999 där verket gjort principiella uttalanden, forts.

Ärende	Verkets bedömning	Resultat av tillsynen
Regeringsuppdrag om högskolornas uppdragsutbildning. Högskoleverkets rapport 1999:14 R	Högskoleverket rekommenderar att <ul style="list-style-type: none"> • varje högskola skall fastställa en policy och riktlinjer för sin uppdragsutbildning utifrån gällande regelverk • skriftliga avtal bör tecknas för all poänggivande uppdragsutbildning och för annan uppdragsutbildning av någon omfattning • det bör finnas en sammanhållande funktion på varje högskola som har insikt i och överblick över all uppdragsutbildning vid högskolan. 	Många högskolor utarbetar för närvarande policy och riktlinjer för sin uppdragsutbildning. Högskoleverket avser att under 2000 följa upp rapporten. Högskoleverket kommer i sitt fortsatta arbete att noggrant överväga om det behövs allmänna råd eller ytterligare föreskrifter om uppdragsutbildning.
Rättsäker examination Högskoleverkets rapportserie 1998:39 R	Lärosäten och institutioner bör utveckla och förbättra riktlinjer för examination i syfte att förbättra förutsättningarna för en rättsäker handläggning av examinationsfrågor. Syftet med rapporten var att utreda hur sådana frågor skall eller bör hanteras.	Rapporten kommer att följas upp under första halvåret 2000.
Tillämpning av urvalsregler när betyg från High School åberopas. Beslut 1999-04-27, reg.nr. 31-661-99	Frågan gällde urval när en sökande haft ett slutbetyg från amerikanskt High School och ett slutbetyg från svensk gymnasieskola. Det amerikanska betyget hade erhållits sedan studier vid svensk gymnasieskola tillgodoräknats. Högskoleverket ansåg att den sökande skulle ha rätt att delta med båda betygen i urvalet.	Samtliga universitet och högskolor har informerats om verkets ställningstagande.
"Examinationskommitté" vid Tolk- och översättarinstitutet, Stockholms universitet Beslut 1999-02-26, reg.nr. 31-3526-97	Högskoleförordningens regler kan inte anses medge att flera befattningshavare fattar beslut om betyg gemensamt.	Uppföljning pågår.
Högskolornas regler och delegeringssystem, egeninitierat tillsynsprojekt publicerat i Högskoleverkets rapportserie 1999:5 R	Granskningen har visat att en del högskolor är osäkra beträffande sina reglers rättsliga status. Verket har analyserat bemyndiganden i högskoleförordningen och frågan vilka av högskolornas lokala regler som är att betrakta som föreskrifter respektive allmänna råd, policydokument och riktlinjer. Högskolornas föreskrifter och allmänna råd omfattas av förteckningsskyldigheten enligt författningssamlingsförordningen (1976:725). Det finns inga entydiga centrala regler för hur högskolornas föreskrifter skall kungöras. Högskoleförordningens bestämmelser om antagningsordning och om kurs/utbildningsplaner fyller till viss del den roll som kungörande av författningar syftar till dvs att sprida kunskap om högskolornas lokala regler.	Flera högskolor har börjat systematisera och förteckna sina lokala regler. Någon uppföljning av rapporten har ännu inte gjorts.
Högskolans ansvar för studenthälsovården, egeninitierat tillsynsprojekt, redovisat i Högskoleverkets rapportserie 1999:6 R	Högskoleverket har övervägt behov av centrala riktlinjer men kommit fram till att det bl.a. med hänsyn till de varierande lokala förhållandena är lämpligast att lärosätena i samarbete med studenternas företrädare fastställer riktlinjer och ramar för verksamheten. Utgångspunkten bör vara att studenthälsovården utgör ett komplement till och inte ersättning för allmän hälsovård, att den avser särskilt förebyggande hälsovård, speciellt kurativ och studiesocial verksamhet och att studenterna tillförsäkras inflytande i verksamheten. Verksamheten förutsätter, oberoende av organisatoriska former, att studenthälsovården integreras med övrig verksamhet på högskolan. Lärosätena har eget ansvar att följa upp och utvärdera verksamheten. De förbättrade förutsättningarna för samarbetet mellan studenthälsovården och utbildningsorgan vid lärosäten bör utnyttjas i syfte att fånga upp och förebygga problem i undervisningen som har samband med studentens studiesociala situation.	Uppföljningen har inte gjorts ännu. Flera lärosäten har uppgivit att man utvecklar metoder för att högskolorna bättre skall kunna använda studenthälsovårdens erfarenheter i planeringen av undervisningen.
Handläggning av ansökan om antagning till musikerprogrammet vid Musikhögskolan vid Göteborgs universitet reg.nr 31-2058-99	Kritik mot Göteborgs universitet på grund av att universitetets antagningsregler och antagningsförfarande har uppvisat stora formella brister. Antagningsförfarandet har inte tillgodosett de grundläggande kraven på rättssäkerheten för den sökande.	Av underhandskontakt med universitetet har framgått att universitetet ser över sina antagningsföreskrifter.

Ärenden under 1999 där verket gjort principiella uttalanden, forts.

Ärende	Verkets bedömning	Resultat av tillsynen
Uppföljning av tidigare beslut (reg.nr 31-50-98) om kommersiell verksamhet vid Luleå tekniska universitet, reg.nr 31-205-99	Verket finner universitetets tilltänkta åtgärder att avveckla väglaboratoriets affärsverksamhet rimliga. Verket kommer att följa upp hur avvecklingen fortskrider.	Universitetet har för avsikt att avveckla den del av väglaboratoriets verksamhet som enligt Högskoleverket är att betrakta som ren affärsverksamhet. Avvecklingen kommer att ske i den takt som ingångna avtal med externa intressenter så tillåter.
Indragning av en doktorands rätt till handledning i forskarutbildningen reg.nr 31-1100-99	Kritik mot Lunds universitet på grund av brister i handledningen och på grund av att universitetet vårterminen 1997 fråntagit doktoranden rätten till resurser för forskarutbildning utan att tillgodose de grundläggande kraven på rättssäkerhet	Doktoranden har uttryckt en stor tillfredsställelse med beslutet och har ansett sig fått en upprättelse. Beslutet har ännu inte följts upp.
Angående vissa frågor i samband med s.k. masterprogram vid Kungl. Tekniska Högskolan (KTH) (reg.nr 31-2314-99)	Högskoleverket riktar kritik mot KTH på grund av att universitetet utfärdar examensbevis för "Master of Science with specialization in..." utan att ange att benämningen är en översättning av en i examensordningen upptagen examen. Högskoleverket riktar även kritik mot KTH för att lärosätet lämnat bristfällig information angående sin utbildning. Högskoleverket avser att följa upp KTH:s åtgärder med anledning av verkets beslut.	Någon uppföljning har ännu inte hunnit ske.
Högskolan Dalarnas agerande vid bl.a. avrådan och underkännande av student från grundskolläraryrket (reg.nr 31-828-99)	Högskoleverket kritiserar högskolan för felaktig handläggning av begäran om utlämnande av allmän handling och frågan till studenten om partipolitisk tillhörighet samt dröjsmål med beslut om betyg. Högskoleverket kritiserar även högskolan för att den har motiverat sina beslut att avråda och underkänna studenten också med andra argument än sådana som rör hans agerande och prestationer under själva utbildningen. Ett underkännande får inte grundas enbart på studentens politiska åsikter. Inte heller får ett underkännande grundas på att högskolan får kännedom om att han eller hon har gett uttryck för antidemokratiska åsikter i andra sammanhang än i utbildningssituationen. Åsikterna måste ha kommit till uttryck under utbildningen på ett sådant konkret sätt att studentens lämplighet som lärare kan ifrågasättas. En annan sak är en högskolas strävan att motarbeta antidemokratiska åsikter hos en lärarstudent är angelägen. Det kan ske genom t.ex. samtal eller undervisning. Högskoleverket framhåller att en lärarstudent, som under sin praktik i grundskolan i handling ger uttryck för antidemokratiska åsikter, skall underkännas. Ett sådant agerande strider mot de krav/mål för grundskolläraryrket som finns formulerade i examensordningen och i högskolans utbildningsplan och kursplan.	Diskussion på rektorskonferensen den 21 januari 2000 om de principfrågor som aktualiseras av detta ärende.

Kanslistöd till Överklagandenämnden för högskolan och Högskolans avskiljandenämnd⁵

Antal ärenden för överklagandenämnden har minskat något i jämförelse med åren 1997 och 1998. Kostnaden per ärende har ökat under treårsperioden.

Överklagandenämnden för högskolan prövar överklaganden av vissa beslut inom universitetens och högskolornas område. Vilka beslut som får överklagas anges i föreskrifter som meddelas av regeringen. De beslut som för närvarande får överklagas är universitetens och högskolornas beslut om anställningar samt avslag på ansökningar om befordran av lärare vid ett universitet eller en högskola. Övriga

Tabell 16. Ärenden och kostnader överklagandenämnden

	1999	1998	1997
Inkomna ärenden	1 068	1 296	1 237
Avgjorda ärenden	1 044	1 268	1 215
Kostnad (mkr)	4,4	4,7	4,3
Kostnad per ärende (kr)	4 215	3 706	3 528

⁵ Båda nämnderna är undantagna krav på resultatredovisning.

Tabell 17. Ärenden och kostnader
avskiljandenämnden

	1999	1998	1997
Avgjorda ärenden	2	4	4
Kostnad (mkr)	0,3	0,4	0,4
Kostnad per ärende (kr)	150 000	100 000	100 000

ärenden utgörs av beslut i studentfrågor, främst då antagningsfrågor (otillräcklig behörighet eller avslag på begäran om undantag från behörighetsvillkor) samt ärenden om tillgodoräknande av kurs och examensärenden.

Däremot har möjligheten att överklaga avslag på begäran om undantag från behörighetsvillkor vid antagning till grundläggande högskoleutbildning medfört avsevärt ökad belastning på nämnden, eftersom nämnden numera måste sakpröva varje sådant ärende. Tidigare kunde dessa överklaganden avvisas utan sakprövning på formell grund, eftersom någon rätt till överklagande då inte förelåg.

Tabell 17 visar antalet avgjorda ärenden om avskiljande. Nämnden har utöver dessa ärenden även besvarat vissa remisser. Som framgår har antalet ärenden om avskiljande varit förhållandevis få under de senaste åren. Nämndens verksamhet är också av relativt liten omfattning. Under 1999 har avskiljandenämnden utkommit med rapporten *Avskiljande från högskoleutbildning – verksamheten vid Högskolans avskiljandenämnd 1988–1998*.

4. STÖD OCH UTVECKLINGSINSATSER FÖR UNIVERSITET OCH HÖGSKOLOR

Högskoleverket främjar högskolans utveckling och förnyelse. Med utgångspunkt i särskilda regeringsuppdrag fördelar verket medel till förnyelsearbete för t.ex. användningen av IT och utvecklingen av lärarutbildningen. Andra insatser handlar om att stärka det konstnärliga perspektivet i tekniska och naturvetenskapliga utbildningar och samordna universitetens forskningsinformation. En del av dessa regeringsuppdrag utförs av Rådet för högskoleutbildning. Utöver detta stödjer Rådet för högskoleutbildning det pedagogiska utvecklingsarbetet i högskolan genom att fördela medel till pedagogiska utvecklingsprojekt som har initierats av enskilda lärare.

Högskoleverket stödjer på olika sätt universitetens och högskolornas arbete med jämställdhetsfrågor och genom olika aktiviteter även chefs- och ledarskapsutveckling vid universitet och högskolor.

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

- *Stödja den fortsatta utvecklingen av högskoleutbildningen.*

NEDBRUTNA MÅL

Rådet för högskoleutbildnings lärarinitierade projekt

- Stimulera till pedagogisk förnyelse bland akademiska lärare, bl.a. genom att inbjuda till deltagande i utvecklingsprojekt.

Regeringsinitierade projekt

- Inom av regeringen anvisade områden främja universitetens och högskolornas förändringsarbete.
- Utifrån de projekt som bedrivits utarbeta beredskap och metoder för kommande utvecklingsarbete.

Jämställdhet

- Aktivt stödja jämställdhetsarbetet inom universitet och högskolor.

Chefs- och ledarskapsutveckling

- Aktivt bidra till att utveckla ledarskapet och ledningsarbetet vid universitet och högskolor.

MÅLUPPFYLLELSE

Vad gäller Högskoleverkets stöd och utvecklingsinsatser har måluppfyllelsen varit god. Rådet för högskoleutbildning beviljade 1999 11 ansökningar från 1998 års ansökningsomgång. Rådet har fått in 176 ansökningar 1999.

Främjandet av lärosätenas förändringsarbete och metodutveckling har haft en god måluppfyllelse. Under 1999 har många av de regeringsinitierade projekten som startade 1997 och 1998 avslutats. Olika

Tabell 18. Verksamhetsgrenens kostnader (mkr.)

	1999	1998	1997
Rådet för högskoleutbildnings lärarinitierade projekt	17,8	14,4	17,7
Regeringsinitierade projekt			
Pedagogisk användning av IT	0,3	9,5	21,9
Forskningsanknytning av lärarutbildning	12,7	7,2	0,5
Konstnärer i N/T och medicin	–	1,4	–
Kvinnliga doktorander	21,4	26,4	22,8
Nationellt system för forskningsinformation	1,9	1,5	0,5
Genus i juridik och ekonom-utbildningar	–	1,7	–
Gemensamma kostnader för lärar- och regeringsinitierade projekt	8,1	7,8	6,4
Jämställdhet	1,0	0,6	2,8
Chefs- och ledarskapsutveckling	4,6	3,9	3,5
Övrigt utvecklingsstöd	1,9	–	–
Summa	69,7	74,4	76,1

Regleringsbrevet. Av årsredovisningen skall framgå vilka kriterier verket har använt för t.ex. fördelning av medel till olika projekt, den totala kostnaden för denna verksamhet samt uppdelat på olika åtgärder.

Tabell 19. Antal ansökningar

	1999	1998	1997
Inkomna ansökningar	176	168	202
Beviljade ansökningar	11	16	21

metoder har arbetats fram i dialog med olika aktörer och experter vilket har skapat en goda förutsättningar för att genomförandet blivit bra.

Måluppfyllelsen för jämställdhetsarbetet har varit mindre god. För att målet skall uppnås krävs att jämställdhetsaspekten beaktas i Högskoleverkets alla verksamhetsgrenar. Detta har inte helt genomförts under året. Högskoleverkets jämställdhetsråd har under året funnit sin roll och blivit mer aktivt i sitt arbete.

Måluppfyllelsen för Chefs- och ledarskapsprogrammet har varit god. Aktiviteterna inom programmet ger fortsatt genomslag på lärosätena.

VERKSAMHETENS INRIKTNING

Rådet för högskoleutbildnings lärariniterade projekt

Rådet för högskoleutbildning har till uppgift att genom finansiering av projekt som utgår från lärares initiativ höja undervisningens kvalitet. Rådet har under åren 1997–1999 fått mellan 168 och 202 ansökningar årligen. Dessa första ansökningar är av skisskaraktär och ca 40 av dessa inbjuds att inkomma med fullständiga ansökningar. Avgörande för att få stöd till ett projekt är att något nytt och spännande skall hända med studenterna. Rådet finansierar inte ”undersökningar” av olika slag.

Projekten som bedrivits under året är lyckade i så måtto att de genomförs planenligt men de pågår ofta under längre tid än planerat. Rådet främjar spridning av resultat genom att projekten presenteras på konferenser, seminarier eller genom publicerade artiklar.

Rådet finansierar även arbetsgrupper inom olika ämnen där syftet är att sprida kunskap och stimulera till lokalt utvecklingsarbete. Under 1998 fanns arbetsgrupper inom medicin och språk. Dessa grupper har även arbetat under 1999. Levande pedagogers sällskap, som består av 200 akademiska lärare vilka alla mottagit pedagogiskt pris, finansieras av rådet.

Könsperspektiv i undervisningen

Under 1999 har arbetet med regeringsuppdraget kring könsperspektiv och jämställdhet inom jurist- och ekonomutbildningen fortsatt. Detta har skett genom kontakter med framförallt de lärosäten som beviljats medel för att utveckla undervisningen och integrera moment som belyser genusperspektiv.

För juristutbildningen har arbetet delvis försenats men arbetet kommer, i samråd med berörda utbildningar, att slutsummeras under våren 2000.

Arbetet med att integrera ett könsperspektiv inom ekonomutbildningen har delvis fungerat på ett annat sätt. Ett kursmaterial bestående av praktikfall och rollspel har inom ramen för satsningen författats av några lärare vid Handelshögskolan i Stockholm under ledning av docent Anna Wahl. Inför höstterminen 1999 har dessa gjorts tillgängliga via en särskild nätplats där intresserade lärare kan hämta materialet (inkl. lärarhandledning) och efter anmälan till verket använda det i undervisningen. Några lärosäten tilldelades ett mindre planeringsbidrag för att kunna arbeta med materialet. Bl.a. togs

initiativ till en doktorandkurs med detta syfte. Erfarenheterna från dessa lärosäten kommer att göras tillgängliga via uppdragets nätplats. Arbetet med nätplatsen kommer för övrigt att fortsätta under 2000 för att sedan följas upp.

Konstnärligt perspektiv berikar naturvetenskap, teknik och medicin

Högskoleverket fördelade under 1998–1999 medel för ett antal projekt där konstnärliga infallsvinklar skall leda till förnyelse inom naturvetenskapliga, tekniska och medicinska utbildningar. De lärosäten som beviljades medel har under 1999 rapporterat till Högskoleverket. Under hösten 1999 samlades dessutom de flesta av projektledarna, samt några medverkande konstnärer och studenter för att delge verket och referensgruppen sina erfarenheter. Diskussionen kom till stor del att handla om olika problem och möjligheter som är kopplade till samverkan inom och mellan olika lärosäten och ämnesområden. Många av deltagarna ansåg dessutom att projekten hade skapat utrymme för att försöka kompensera för vissa ”brister” inom utbildningen. Det sistnämnda var utgångspunkten för en paneldiskussion i samband med kvalitetskonferensen i Eskilstuna den 12–13 januari år 2000.

Pedagogisk användning av IT

Två av regeringsuppdragen inom detta område har Högskoleverket slutrapporterat under 1999. Det tredje, forskning inom ämnet pedagogik med inriktning mot ett ökat användande av IT i grundskolan, skall rapporteras 1 mars 2000. Högskoleverket arrangerade 22–23 september 1999 tillsammans med Malmö högskola en konferens där resultat från projekten rapporterades. Slutrapporterna från de olika projekten har samlats in under hösten 1999 och kommer att bearbetas och analyseras inför slutrapporteringen till regeringen.

Regionala utvecklingscentrum

Under 1999 slutförde Högskoleverket tillsammans med Statens skolverk en rapport, en lägesbeskrivning över hur förekomsten av regionala centrum har utvecklats. Rapporten finns nu tillgänglig via internet.

Rådet för högskoleutbildnings miljöuppdrag

Rådet för högskoleutbildning (tidigare Grundutbildningsrådet) fick 1992 ett regeringsuppdrag att stödja integrering av miljöperspektiv i grundutbildningen och arbetet har fortsatt även under 1999. Till skillnad från tidigare har fokus legat på verksamhet som innebär spridning av erfarenheter till enskilda lärare och lärosäten istället för utdelning av särskilda projektmedel. Exempel på aktiviteter är en dagskonferens ”Greenspiration”, med internationell huvudtalare kontakter med ämneskonferenser inom ingenjörsutbildningarna och insamling av goda exempel. Vidare har den särskilda webbsidan för miljöuppdraget omarbetats. Två lärargrupper har tilldelats projektmedel för att införa miljöperspektiv i grundutbildningen.

Kontaktytorna till avnämare och organisationer utanför landets gränser har utvecklats. Genom den verkställande ledamoten har rådet kunnat delta i två europeiska sammanslutningar, auDes och Essence, och det svenska arbetsättet har mött positivt gensvar vid ett par internationella konferenser där verksamheten presenterats. Rådet har det senaste året kunnat se ett ökande intresse vid högskolorna för integrering av miljöperspektiv i grundutbildningen.

Regleringsbrevet. Av årsredovisningen skall framgå vilka åtgärder verket vidtagit för att främja jämställdheten.

Jämställdhetsarbetet

Högskoleverket skall, i enlighet med sin instruktion, främja jämställdhet mellan kvinnor och män inom sitt verksamhetsområde. Verket har under 1999 uttryckt en vilja att integrera ett jämställdhetsperspektiv i samtliga sina verksamheter – mainstreaming. Mainstreaming innebär att verkets olika insatser utgår från den löpande verksamheten, med syftet att det skall få positiva effekter för jämställdheten inom högskolesektorn.

Jämställdhetsrådet

Högskoleverkets styrelse beslutade i december 1997 att inrätta Högskoleverkets jämställdhetsråd. Jämställdhetsrådets uppdrag inbegriper att vara idégivare och referens- och förslagsgrupp åt Högskoleverket. Rådet skall med utgångspunkt från ledamöternas olika bakgrund bidra till en mångsidig och kreativ bevakning och behandling av aktuella frågeställningar.

Särskilda satsningar som initierats av Rådet inför kommande år är ett pilotprojekt med avseende på ett mentorskapsprogram för forskarasistenter inom det naturvetenskapliga området samt en skriftserie om genusperspektiv på olika ämnen.

Nyheter om Jämställdhet

Nyheter om Jämställdhet bygger på tidningsartiklar ur dags- och fackpress samt universitets och högskolors personaltidningar. Syftet med nyhetsbladet är att i koncentrerad form återge och sprida nyheter och debatt om jämställdhet inom högskolesektorn. Nyheter om Jämställdhet utkommer nio gånger per år. Materialet till nyhetsbladet tas fram av Observer Pressurklipp AB i Stockholm men redigeras och distribueras av Högskoleverket. Nyhetsbladet sänds gratis ut till rektorer vid universitet och högskolor samt ytterligare 250 enskilda prenumeranter. Nyhetsbladet publiceras också, i såväl text som pdf-format, på Internet. Under kommande år skall en läsvärdesundersökning genomföras och eventuellt intresse för att sammankoppla Nyheter om Jämställdhet med verkets publikation Fakta & Nyheter skall undersökas.

Utvärdering av JÄST-projekt

Utvärdering av de jämställdhetsprojekt som regeringen, efter förslag från JÄST-gruppen (arbetsgruppen för jämställdhet i högre utbildning och forskning), anvisat medel för har genomförts under 1999. Utvärderingen har gjorts av två forskare vid Göteborgs universitet.

Ett urval av projekten följdes upp särskilt. Urvalet är inte gjort mot bakgrund av projektets goda resultat och framgång utan sna-

rare att de erfarenheter som gjorts under projektets gång och det sätt på vilket man efter sina specifika förutsättningar definierat och angripit ett problem kan vara av intresse och relevans för andra i ett utvecklingsskede.

Forskarna har kunnat diskutera sitt utvärderingsarbete med Högskoleverkets jämställdhetsråd. Under våren 2000 skall resultatet presenteras vid en sammankomst som riktar sig till lärare, högskoleledningar och studenter. Då skall lärosätena ges möjlighet att utbyta erfarenheter med varandra och presentera nya idéer och satsningar utifrån sina specifika förutsättningar.

Chefs- och ledarskapsutveckling

Högskoleverkets uppdrag ”att främja chefsutvecklingen inom högskolan” genomförs inom verkets program för chefs- och ledarskapsutveckling. Programmet riktar sig i första hand till rektorer men insatser görs också för ledningsgrupper och styrelser vid universitet och högskolor. Verksamheten sker ofta i nära samarbete med andra länders universitet och högskolor företrädesvis i form av bilaterala aktiviteter.

Under 1999 har rektorerna, med enstaka undantag, deltagit i minst en aktivitet ur programmets utbud. Uppslutningen till det årliga rektorsmötet var god. Introduktionsprogrammet för nya rektorer inleddes under 1998 och röner fortsatt uppskattning. Uppslutningen bland 1999 års nya rektorer har varit god – endast en har varit tvungen att avstå.

Två mer omfattande projekt i form av arbetsseminarier har genomförts under året. De förlades i april till Kanada, 15 deltagare, och i oktober till Skottland, 10 deltagare. Skottlandsseminariet ingår i ett bilateralt projekt och en uppföljning kommer att ske i Sverige under kommande läsår.

De nya temaseminiarierna som riktas mot rektorer och styrelseordförande gemensamt, tre tillfällen under året, har rönt framgång med trettio deltagare vid varje tillfälle. Ett traditionellt temaseminarium kring förvaltningsrättsliga frågor för rektorer hölls den 8–10 december. Tidpunkten visade sig olämpligt vald då 10 förhandsanmälda deltagare tog tillbaka sin anmälan under den sista veckan.

Årets styrelsekonferens hölls den 25 oktober under temat ”Profession, bildning – samhällets behov och högskolans balansakt”. Konferensen lockade ca 350 deltagare och redovisas i särskild ordning.

Ett särskilt idéprojekt för ledarskapsutveckling inleddes 1996 tillsammans med Lunds universitet, KTH och Högskolan i Borås. Projektet avslutades i samband med att den etnologiska studien av de tre lärosätena publicerades i rapporten ”Ett särskilt handlag” (Högskoleverkets skriftserie 1999:2 S).

SAFARI – ett nationellt system för forskningsinformation

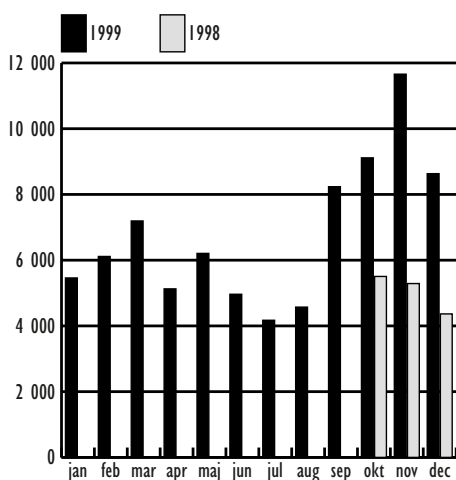
Regeringen gav under 1996 Högskoleverket i uppdrag att utveckla ett nationellt system för forskningsinformation på Internet. Högskoleverket har utvecklat SAFARI som sedan i oktober 1998 finns fritt tillgängligt på adressen <http://safari.hsv.se>. Det främsta mervärdet

Regleringsbrevet. Högskoleverket skall slutföra regeringsuppdraget att utveckla ett Internet-baserat forskningsinformationssystem. Resultatet skall redovisas i årsredovisningen.

Tabell 20

	1999
Antal universitet, högskolor och andra forskande myndigheter i SAFARI	44
Antal besökare sedan lanseringen i oktober 1998	50 000

Diagram. Antal besök i SAFARI per månad.

med SAFARI är att det blir enkelt att hitta information om svensk forskning på Internet oavsett var den bedrivs och att informationen är anpassad för olika målgrupper.

Ett övergripande mål för SAFARI-projektet under 1999 har varit att involvera fler forskande myndigheter. Under året har 17 forskande myndigheter tillkommit i SAFARI, vilket innebär att samtliga universitet och forskande högskolor nu finns representerade i SAFARI. Dessutom har ett flertal andra forskande myndigheter lagt till länkar och blivit sökbara i SAFARI, bl.a. Arbetslivsinstitutet och Rymdstyrelsen. Ett tiotal forskande myndigheter är emellertid ännu inte sökbara i SAFARI.

Antalet länkar som vänder sig mot målgruppen allmänhet och skola har ökat från 650 till 2 200 – av den totala andelen är detta en ökning från 14 procent till 29 procent. En rad marknadsföringsåtgärder, främst mot skolan, har genomförts. Detta har bidragit till att antalet användare av SAFARI-tjänsten har ökat markant.

I diagrammet nedan redovisas antalet besök per månad. En del av variationen i besöksstatistiken är rena säsongsvariationer, dvs. antalet besök ökar under arbetsintensiva månader t.ex. mars och minskar i mindre arbetsintensiva månader, t.ex. december och juli. Då en viss månad jämförs med samma månad föregående år, vilket för SAFARI är möjligt för perioden oktober – december, framgår dock att antalet besök har mer än fördubblats under det gångna året.

5. REKRYTERING TILL HÖGRE UTBILDNING

Högskoleverket ansvarar för att öka kunskaperna om och intresset för högre utbildning och forskning. Det gör verket genom övergripande, neutral, saklig och tillgänglig information om studier vid svenska universitet och högskolor samt om studier utomlands. Informationen vänder sig till presumtiva studenter. Genom NOT-projektet som drivs i samarbete med Skolverket arbetar Högskoleverket också med att stimulera intresset för teknisk och naturvetenskaplig utbildning. Verket ansvarar vidare för vissa regler för tillträde till högskolan och för att informera om dessa samt för att administrera och utveckla högskoleprovet.

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

- *Svara för utveckling, utformning och organisation av högskoleprovet.*

NEDBRUTNA MÅL

Information om studier i Sverige och utomlands

- Bättre föra ut och tydliggöra Högskoleverkets roll, uppgifter och resultat för omvärlden bl.a. genom nyhetsbrev, förbättrade kontakter med massmedia och en förbättrad hemsida.
- Producera Studenthandboken och arbeta för att motverka den sociala snedrekryteringen till högre utbildning.
- Kvalitetssäkra ASKen (Databas med alla kurser och program som ges vid svenska universitet och högskolor) och utveckla den mot en distribuerad högskolegemensam informationstjänst för studieinformation.
- Fortsätta arbetet med att informera om studier utomlands med inriktning på att utöka informationen till vidareinformatörer, ha relevant talsvarsinformation, utveckla informationen på hemsidan samt marknadsföra den.
- Genom långsiktig och planlagd annonsering/marknadsföring, utförligare allmän studieinformation på hemsidan samt genom deltagande på olika arenor och mötesplatser öka kännedomen om och skapa förtroende för Högskoleverkets studieinformation.
- Driva ett nytt femårigt NOT-projekt med syftet att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik samt fördela permanent verksamhetsstöd till teknik- och naturvetenskapscentrum i samarbete med Statens Kulturråd och Skolverket.

Regler för tillträde till högre utbildning

- Informera universitet och högskolor om principerna för verkets hittillsvarande beredning av ansökningar från universitet och högskolor att få använda s.k. andra särskilda prov vid urval till högre utbildning.

Tabell 21. Verksamhetsgrenens kostnader (mkr)

	1999	1998	1997
Information om studier i Sverige och utomlands			
Studenthandboken	3,6	4,1	3,5
Studera.nu	3,3	–	–
Databasen ASKen	1,0	2,6	3,4
Information om studier utomlands	2,1	1,8	2,5
Andra informationsinsatser	7,0	6,8	8,2
Stimulera intresset för högre utbildning och forskning			
Attitydprojektet	1,7	0,6	1,1
Naturvetenskap och teknik (NOT)	1,3	6,5	3,3
Teknik- och naturvetenskapcentrum (TNC) – fördelning av medel	14,6	11,1	7,1
Gemensamma kostnader – NOT och TNC	2,5	2,4	3,2
Regler för tillträde till högre utbildning	2,7	2,3	2,4
Högskoleprovet	16,4	16,5	19,9
Summa	56,2	54,7	54,6

- Utforma verkets strategi vad avser försöksverksamhet med andra utvalsgrunder i kraft av den nya paragrafen 16 a kap 7 i högskoleförordningen.

Högskoleprovet

- Ta fram en strategi för högskoleprovets utveckling vad avser bl.a. eventuell datorisering och förnyelse av olika delar i provet.
- Initiera fördjupade studier rörande högskoleprovets prognosvärde.
- Fatta beslut om den nya ordning för utprovning av provuppgifter som försöksvis har tillämpats sedan våren 1996.
- Fortsätta arbetet med att utveckla av provet för funktionshindrade.

MÅLUPPFYLLELSE

I arbetet med att föra ut och tydliggöra Högskoleverkets verksamhet har måluppfyllelsen varit god. Under juni månad genomförde verket en mediananalys för att utröna verkets genomslag i media under verksamhetsåret 1998 och första delen av 1999. Analysen visar att information är det ämne som får den mest positiva medieinklingen, även om skillnaderna är relativt små. Högskoleverket får beröm för sin hemsida och även för sin pappersinformation. SAFARI-projektet framställs också till stor del positivt. Högskoleverket framstår ofta som servicemedvetet i samband med information av olika slag. Det rör sig dels om hemsidan och Studenthandboken, dels om information om värderingen av utländska utbildningar.

Vad gäller attitydprojektet – ett projekt som syftar till att förändra den sociala snedrekryteringen till högskolestudier – och Studenthandboken har måluppfyllelsen varit god. Verket har genomfört en målgruppsanalys av och en enkät med ungdomar från familjer utan studietradition. Under året har också ett interaktivt campus på nätet utvecklats. Högskoleverkets Studenthandbok har kompletterats med nyckeltal och fasta rubriker för att bättre leva upp till presumtiva studenters önskemål.

Måluppfyllelsen för arbetet med *studera.nu* – uppföljaren till ASKen – har varit god. Arbetet har förankrats ute på universitet och högskolor och pilotprojektet med tre högskolor och AMS för att testa den tilltänkta lösningen har slutförts. ASKen får allt fler besökare och studieinformationen på verkets hemsida har omstrukturerats och förbättrats. Den har också blivit mer utförlig.

Informationen om studier utomlands har haft en god måluppfyllelse. Högskoleverket har höjt kvaliteten på tjänsterna genom en utveckling av verkets Internettjänster och genom att skapa av en speciell e-postadress för frågor om studier utomlands. Dessa frågor besvaras samma dag de kommer in till verket.

För utvecklingsarbetet med den långsiktiga och planlagda annonseringen och marknadsföringen har måluppfyllelsen varit god. Under året har verket omprövat den traditionella annonseringen för marknadsföring av studieinformation. Inriktningen har fokuserats på samverkansprojekt, information riktad till vidareinformatörer, t.ex. stu-

die- och yrkesvägledare, och på att synas på olika arenor och mötesplatser. Seminarier på SACO-mässan, föredrag på Skolforum och en ständig beredskap att resa ut och berätta om verkets verksamhet är den bästa marknadsföringen. Även fortsättningsvis kommer ”personlig” marknadsföring få ett större utrymme.

Regeringsuppdragen NOT (Naturvetenskap och Teknik) och TON (Teknik- och naturvetenskapscentrum) når också en god måluppfyllelse. NOT-projektet har 1999 präglats av reflektion, reorganisation och kunskapsinhämtning. NOT-bladet har återupptagits och ett NOT-råd har kommit igång. Delprojekten PUST (public understanding of science and technology) och NILS (naturvetenskapen i lärarutbildningen och i skolan) befinner sig i ett inledande skede.

Måluppfyllelsen avseende regler för tillträde till högre utbildning har varit god. Arbetet med att informera universitet och högskolor om verkets hittillsvarande beredning av ansökningar att få använda s.k. andra särskilda prov vid urval till högre utbildning har fungerat väl. Verket anordnade tillsammans med Provrådet hösten 1999 en konferens på temat alternativt urval. Samtliga lärosäten inbjöds. Konferensen rönt stort intresse och uppskattades av deltagarna.

Arbetet med att utforma verkets strategi vad avser försöksverksamhet med andra urvalsgrunder i kraft av den nya paragrafen 16a kap 7 i högskoleförordningen har inte fullt ut kunnat genomföras. Ett utkast till strategi har diskuterats i Provrådet.

Måluppfyllelsen har varit god i arbete med utvecklingen av Högskoleprovet. En strategi för provets utveckling har diskuterats inom ramen för Provrådet. Ett forskningsuppdrag med syfte att fördjupa kunskapen om provet som prognosinstrument pågår. Med utgångspunkt från dessa underlag kommer i början av 2000 en expertkonferens kring provet att genomföras med syfte bl.a. att samla upp synpunkter från universitet och högskolor kring högskoleprovet.

Beslut rörande de nya formerna för utprovning av provuppgifter har tagits. För funktionshindrade har verket beslutat dels att provet erbjuds reguljärt i form av punktskrift och på talkassett för synskadade, dels en ny försöksverksamhet med anpassat prov för dyslektiker. Denna startade hösten 1999.

VERKSAMHETENS INRIKTNING

Studenthandboken

I december 1999 utkom Studenthandboken hösten 2000–våren 2001, den fjärde i ordningen. Studenthandboken har i år fått en lite annorlunda prägel när det gäller högskoledelen. Det finns nu vid varje universitets-/högskolepresentation en faktaruta med nyckeltal. Dessutom är årets presentationer av universitet och högskolor strukturerade efter följande fasta rubriker: Universitetets (högskolans) profil, Kännetecken och styrkor, Studentservice och fritid, Studentinflytande samt Dataresurser.

En extern referensgrupp har bildats för nyckeltal inför nästa utgåva. Högskoleverket kommer också att göra en inventering av internationella liknande handböcker för att hitta jämförelsematerial och idéer till nästa års upplaga av Studenthandboken.

Upplagan 1999 var 300 000 exemplar. Studenthandboken distribuerades liksom tidigare till gymnasieskolor (upplagor som skall räcka till ett exemplar per elev i åk 3), komvux, folkhögskolor, militära förband och arbetsförmedlingar/infotek samt universitet/högskolor i önskat antal exemplar.

Attitydprojektet

Inom attitydprojektet har verket under 1999 fokuserat på två områden; att öka kunskapen om attitydpåverkan och snedrekrytering samt att utveckla ett virtuellt campus på Internet. Inom det första området har exempel från andra länder studerats bl.a. genom ett studiebesök på olika myndigheter och lärosäten i Skottland. Dessutom har föreläsare bjudits in i en serie interna seminarier på temat attitydpåverkan och snedrekrytering. Verket har också genomfört en målgruppsanalys av ungdomar från familjer utan studietradition för att få kännedom om vilka föreställningar de har om högskolan och för att lättare kunna kommunicera med denna målgrupp.

Högskoleverket har med konsult hjälp utvecklat ett interaktivt campus på nätet för presumtiva högskolestudenter – Real Campus. Syftet är att man skall få en känsla av hur det är att vara student och att läsa på högskola. Webbplatsen vänder sig främst till dem verket inte når med traditionell information. Istället fungerar Real Campus som en ”sidoingång” till Högskoleverkets studieinformation. Real Campus kommer att lanseras under våren 2000.

Studieinformation på webben

I linje med målsättningen för 1999 har studieinformationen på webbplatsen utvecklats kvalitativt och kvantitativt. Kopplat till att en ny förstasida utvecklats har Högskoleverkets studierelevanta tjänster löpande marknadsförts på förstasidan beroende på situation och aktualitet. Exempelvis har ett interaktivt inslag på förstasidan (”Veckans fråga” från högskoleprovet) tagits fram.

Sektionen för studieinformation har kompletterats med bl.a. studentintervjuer, utförligare information om framför allt studier utomlands, speciellt värdering av utländsk högre utbildning. Arbetsrutinerna för att hålla respektive webbsidor aktuella och relevanta har förfinats.

Informationsavdelningen har i samråd med Verket för Högskole-service (VHS) och Centrala Studiestödsnämnden (CSN) arbetat fram en interaktiv illustration som finns på respektive myndighets webbplats. Det s.k. pusslet är en informationsinsats som dels ger en samlad bild över de olika aktörerna, dels förtydligar respektive ansvars- och expertområde.

Studera.nu

Under året inleddes arbetet med att skapa ett nytt nationellt studieinformationssystem på Internet – studera.nu. Det nya systemet skall ersätta det gällande studieinformationssystemet ASKen. Målsättningen med arbetet är att via en enda ingång på Internet ge presumtiva studenter all relevant information inför kommande studier och ett framtida arbetsliv eller forskarutbildning. Innehållet motsvarar i huvud-

sak den information som lämnas av universitet/högskolor och ansvariga myndigheter t.ex. CSN, VHS, Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och Högskoleverket. Varje medverkande organisation ansvarar för sin egen information och att den är tillgänglig via studera.nu.

Projektet löper över två år. Under det första året, 1999, har arbetet i huvudsak varit inriktat på förstudier av bl.a. vilka behov målgrupperna har. Ett pilotprojekt, med universiteten i Karlstad, Linköping och Umeå samt AMS, har initierats för att utveckla och testa den tilltänkta lösningen. Projektet har etablerat en egen webbsida och ett elektroniskt nyhetsbrev för att sprida information och öka insynen i arbetet.

ASKen samordnar studieinformation från samtliga universitet, högskolor och enskilda utbildningsanordnare med examensrättigheter. Syftet är att orientera presumtiva studenter i lärosätenas utbud. ASKen var i full drift och under 1999. Dock har ingen nyutveckling planerats eller skett, eftersom ASKen under år 2001 kommer att ersättas av/ingå i studera.nu. Nödvändig redaktionell och teknisk drift har skett som en del av det löpande arbetet.

Andra informationsinsatser

Ett exempel på andra informationsinsatser är att EU-kommissionen under 1999 har tillsatt en grupp som skall utvärdera innehållet i utbildningsdatabasen Ortelius, som finns på Internet. Utvärderingen beräknas vara genomförd i februari 2000 och därefter fattas beslut om eventuell ny finansiering. I avvaktan på detta beslut har de 15 medlemsländerna inte uppdaterat sin information under 1999.

Information om studier utomlands

Samarbetet med AF Utland, CSN, EU Programkontoret och AMS har utvidgats. Ett myndighetsnätverk med syftet att hitta nya samarbetsformer och synergieffekter har bildats. Det mest omfattande samarbetet har varit med CSN International angående studieinformation. Under året har en grupp arbetat med att förbättra aktuella myndigheters information om varandra.

Under 1999 har arbetet inriktats på att utöka informationen till vidareinformatörer för att skapa en mera decentraliserad service till presumtiva utlandsstudenter. I detta har vidareutvecklingen av Internettjänsterna varit en viktig del. De har kontinuerligt uppdaterats och utökats och antalet relevanta länkar har blivit fler. Alltmer kunskap har förmedlats genom verkets hemsida. Att hitta relevant material på hemsidan underlättar för den presumtiva studenten och avlastar telefonjouren. Den särskilda e-postadressen som inrättades 1998 har haft en hög belastning och gett på-dagen-svar till undrande studenter.

Stöd till teknik- och naturvetenskapscentrum

I samverkan med Statens kulturråd och Skolverket fördelar Högskoleverket årsvis sedan 1997 permanent verksamhetsstöd till teknik och naturvetenskapscentrum. En bedömargrupp bestående av sakkunniga och representanter för berörda myndigheter utformar bedömningskriterier och ger förslag till fördelning. Under 1999 utlystes

Tabell 22. Förfrågningar i ASKen

	1999	1998	1997
Förfrågningar	3 804 700	2 860 000	1 600 000

Tabell 23. Förfrågningar om studier utomlands

	1999	1998	1997
Via telefonjour	2 713	3 700	3 550
Via talsvar	12 400*	4 500	saknas
Via e-post	1 081	200	0

*Under 1999 har beräkningsgrunderna ändrats. Med 1999 års beräkningsgrund blir motsvarande siffra för 1998 9 563.

Tabell 24. Stöd till teknik- och naturvetenskapscentrum

	1999	1998	1997
Beviljade ansökningar permanent stöd	11	10	11
Beviljade ansökningar kvalitetsutvecklingsstöd	7	9	–
Beviljade ansökningar kompetensutvecklingsstöd	5	–	–
Beviljade ansökningar särskilt stöd	19	9	–
Fördelade medel (mkr)	14,6	11,1	7,1

medel för permanent verksamhetsstöd, kvalitetsutvecklingsstöd och kompetensutvecklingsstöd. Dessutom utlystes en mindre summa för andra verksamheter som också syftar till att öka intresset för och insikterna i naturvetenskap och/eller teknik genom interaktiva metoder. Beredningsgruppen har behandlat 81 ansökningar fördelade på 18 om permanent verksamhetsstöd, 23 om kvalitetsutvecklingsstöd, 9 om kompetensutvecklingsstöd och 31 om särskilt stöd.

Naturvetenskap och teknik, NOT-projektet

I december 1998 beslutade regeringen om ett nytt femårigt uppdrag till Högskoleverket och Skolverket med syfte att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik. Uppdraget är i princip en fortsättning på det NOT-projekt som verken bedrev åren 1993–1998, också på regeringens uppdrag. Professor Svein Sjöberg vid universitetet i Oslo presenterade under våren 1999 sin rapport med en värdering av det tidigare NOT-projektet. Denna värdering, tillsammans med regeringens uppdragsformulering, har legat till grund för den projektplan som gäller för det nya NOT-projektet som disponerar 5 miljoner kronor årligen. Uppdraget består av två delar, metodfrågor och attitydpåverkan. Didaktik- och metodfrågor i undervisningen, liksom frågor om kunskapsområdenas särart och integrationsmöjligheter skall ägnas stor uppmärksamhet. För att utveckla undervisningen skall nationell och internationell kunskap spridas till skolor och högskolor. NOT-projektet syftar också till att framkalla en bestående nyfikenhet på naturvetenskap och teknik. Ett långsiktigt arbete med attitydpåverkan ingår i uppdraget. Flickors perspektiv skall uppmärksammas. Olika intressegrupper i både skola, högskola och omgivande samhälle skall involveras. En viktig del av arbetet är att informera om olika aktörers aktiviteter och genom nätverksarbete vinna synergieffekter.

1999 har präglats av reflektion, reorganisation och kunskapsinhämtning. NOT-bladet har återupptagits, ett NOT-råd har bildats och kommit igång, kunskapsöversikter inom no-didaktikområdet och om ungdomars värderingar har initierats liksom inom kön, naturvetenskap och teknik. Ekonomiskt stöd har givits till ungdomsprogrammet Efter Plugget, i vars redaktionsråd NOT-projektet deltar. Delprojekten PUST (public understanding of science and technology) och NILS (naturvetenskapen i lärarutbildningen och i skolan) befinner sig i ett inledande skede.

Regler för tillträde till högre utbildning

Under året har en ansökning om avvikelse från standardbehörighet handlagts. Verkets styrelse har beslutat att ändra i standardbehörigheterna för sjöbefälsutbildning samt beslutat om nya standardbehörigheter vad gäller nya yrkesexamen (audionom, biomedicinsk analytiker, dietist, ortopedingenjör, sjukhusfysiker och tandtekniker). Vidare har styrelsen beslutat om föreskrifter för anstånd med studiestart och studieuppehåll med anledning av en ny bestämmelse i högskoleförordningen.

Under 1999 har verket givit tillstånd till samtliga anordnare av YTH-utbildningar att använda ett särskilt urval vid antagning. Dessa

Tabell 25. Beslut om andra krav

	1999	1998	1997
Antal högskolor	1	6	9
Antal utbildningar	1	11	16
Antal tillstånd	1	8	13

tillstånd gäller fr.o.m. antagning till höstterminen 1999. Vidare har Lärarhögskolan i Stockholm och Mitthögskolan givits tillstånd att avsätta platser på grundskollärodbildning för deltagare i projekt som syftar till att öka andelen män i lärodbildningen.

Inom ramen för det samlade projekt rörande tillströmning till högre utbildning som planerats inom ramen för verksamhetsområdet Beskrivning och analys har verket fortsatt sin ambition att samlat följa upp de tillträdesregler som började tillämpas höstterminen 1997.

Provrådet har under året haft sex sammanträden, varvid bl.a. principiella frågor föranledda av ett antal ansökningar rörande användning av andra krav och andra särskilda prov har diskuterats. Hösten 1999 startade ett projekt med syfte att ta fram föreskrifter rörande meritvärdering av utländska gymnasiebetyg.

Högskoleprovet

Högskoleprovet är tillsammans med gymnasiebetygen det viktigaste urvalsinstrumentet vid antagning till högre utbildning. Detta ställer höga krav på provet. Den mättekniska kvaliteten skall vara hög. Omläggningen av utprovningrutinerna innebär att testningen av nya provuppgifter sker med ökad precision. Inom ramen för provkonstruktionen tillämpas såväl klassisk som nya testteorier inom psykometrin.

Verket har under 1999 lagt ökad tonvikt vid analys av provets måluppfyllelse och effekter av provet. Medel har lagts ut på forskning som skall belysa provets prognosförmåga, dvs. samband mellan provresultat och studieprestationer. Vidare uppmärksammas provets betydelse för olika grupper. Sedan länge följs kvinnors prestationer på provet i förhållande till mäns. Vidare pågår ett av verket finansierat forskningsprojekt med syfte att belysa provprestationerna för de provtagare som är födda utomlands. Samtidigt pågår forskning som med andra metoder fäster uppmärksamheten på andra förklaringsvariabler än de som hittills varit gängse. I början av 1999 inbjöds forskare som studerar olika aspekter på provet att presentera sina studier vid ett seminarium. Detta har sedan dokumenterats i rapporten "Fokus på högskoleprovet" (1999:6 S).

Arbetet med provet präglas av en strävan att ge provtagarna god tillgång till information om provet och goda möjligheter till förberedelser. På verkets hemsida publiceras genomförda prov med facit så snart de är offentliga. På hemsidan finns också all annan information inklusive svar på vanliga frågor om provet. Studenterna utnyttjar IT-tekniken i ökande omfattning och har sedan april 1998 sänt bortemot 1 000 mail med frågor om provet till Högskoleverket.

Tabell 26. Beslut om andra särskilda prov vid antagningen till höstterminen 2000

Läsår	1999	1998	1997
Antal högskolor	15	7	17
Antal utbildningar	7	10	36

Regleringsbrevet. Av årsredovisningen ska framgå antalet anmälda till högskoleprovet samt total kostnad per anmäld.

Tabell 27. Anmälda till provet och kostnad per anmälan

	1999	1998	1997
Anmälningar	129 000	141 000	153 000

Tabell 28. Intäkter och kostnader (mkr)

	1999	1998	1997
Intäkter (mkr)	16,2	17,8	19,3
Kostnader (mkr)	16,4	16,5	19,9
Resultat (mkr)	-0,2	1,3	-0,6
Kostnad per anmäld (kr)	127	117	130

6. INTERNATIONELL RÖRLIGHET FÖR STUDENTER OCH AKADEMISKT UTBILDADE

Tabell 29. Verksamhetsgrenens kostnader (mkr)

	1999	1998	1997
Nationellt kontor för EU-programmen	5,1	4,6	4,2
ERASMUS – fördelning av medel	18,7	16,5	9,8
TEMPUS	2,6	2,6	4,0
EG:s direktiv	0,2	0,6	0,5
Rådet för högskoleutbildnings lärarutbyten	0,1	5,0	6,2
Information och service	1,4	3,2	6,2
Bedömning av utländsk utbildning och Naric/Enic	9,3	7,9	7,6
Bedömning av godtagbar standard	1,1	1,3	2,0
Summa	38,5	41,7	40,5

Högskoleverket har till uppgift att informera om och tillämpa internationella konventioner och EG-direktiv. Att bedöma utländska examina i syfte att underlätta inträdet på den svenska arbetsmarknaden för personer med en utländsk akademisk examen är också en del i detta. Högskoleverket bedömer också vilka utländska eftergymnasiala utbildningar som har godtagbar standard, vilket krävs för att studenter skall kunna få studiemedel.

Högskoleverket är ett stöd i högskolans internationella kontakter och främjar rörligheten för studenter, lärare och forskare. Verket ansvarar för de europeiska utbildningsprogrammen, bl.a. Sokrates-Erasmus och Tempus. Verket arbetar med att främja erkännande av såväl svensk som utländsk utbildning⁶.

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

- Underlätta internationell rörlighet för studenter.
- Bedöma avslutade utländska högskoleutbildningar.
- Svvara för information om tillämpningen av EG:s direktiv om ömsesidigt erkännande av examina.

NEDBRUTNA MÅL

Nationellt kontor för EU-programmen

- Bättre utnyttja de olika aktiviteterna inom Sokrates-Erasmus-programmet och intensifiera informationen till de akademiska lärarna.

EG direktiv

- Utöka och förbättra informationen om EG direktiv till olika aktörer på arbetsmarknaden och till enskilda.

Bedömning av utländsk utbildning och Naric/Enic

- Göra bedömningsverksamheten mer känd både inom och utom högskolan.
- Utveckla ekvivaleringsmetodiken och utvidga samverkan med andra aktörer inom integrationsområdet.

Bedömning av godtagbar standard

- Vidareutveckla och fördjupa formerna för samarbete med CSN.

⁶ Den 1 januari 2000 fördes dessa program över till Internationella Programkontoret för utbildningsområdet (tidigare EU-programkontoret).

MÅLUPPFYLLELSE

Måluppfyllelsen avseende Sokrates-Erasmus-programmen har varit god. Inom programmen har antalet utländska studenter som kommer till Sverige successivt närmat sig nivån för svenska studenter som reser ut. Båda grupperna har ökat i antal t.o.m. 1997/98 men 1998/99 har bara den inkommande gruppen fortsatt att öka, den är nu större än antalet som reser ut. Under 1999 har verket ytterligare vidareutvecklat kriterierna för en rättvis fördelning av studentstipendiemedlen mellan svenska lärosäten. Verket har bidragit med rådgivning till lärosätena om hur man bäst kan utnyttja programmets olika delar. Lärarutbytet har dokumenterats genom rapporter från lärosätena till Europeiska kommissionen och kan nu följas och rapporteras bättre. Medel har fördelats inom ett särskilt projekt för lärares förberedande besök i ytterligare fem nya länder. Verket har bidragit aktivt till de svenska ställningstagandena och den europeiska debatten inför den nya generationens program.

Måluppfyllelsen har varit god vad gäller arbetet med EG direktiv. Verket har varit Utbildningsdepartementet behjälpligt med rapporteringen av tillämpningen av direktiven. Högskoleverket har informerat om internationella konventioner och har deltagit i den europeiska diskussionen om införande av Lissabon-konventionen för erkännande av utbildning. Verket har också bidragit på olika sätt till att utveckla former för erkännande i Central- och Östeuropa. En av kommissionen finansierad nationell konferens om erkännandefrågor har anordnats och representanter för Högskoleverket har medverkat i nordisk/baltisk/ryska överläggningar om erkännande och tillgodoräknande.

Måluppfyllelsen har också varit god vad gäller arbetet med bedömning av utländsk utbildning. Informationen om bedömningsverksamheten har intensifierats under året. En bedömningsguide för värdering av utländsk högre utbildning har publicerats och distribuerats till universitet och högskolor.

Även vad gäller bedömning av godtagbar standard har måluppfyllelsen varit god. Antalet ärenden har ökat något, men ligger i huvudsak på samma nivå som under de senaste åren. Samarbetet med CSN har varit positivt och utvecklats sedan de nya anvisningarna tagits i bruk.

VERKSAMHETENS INRIKTNING

Nationellt kontor för EU-programmen

Ökningen av antalet utresande studenter inom Erasmus avstannade 1998/99. En tänkbar orsak kan vara att intresset för studier i Europa kan ha avmattats något till förmån för studier i USA, Canada och Australien. Som väntat är det till Storbritannien, Tyskland och Frankrike som de flesta studenter reser, men även till Nederländerna, Spanien, Österrike och Belgien. Antalet inresande Erasmusstudenter har dock fortsatt att öka och överstiger nu antalet utresande studenter. Siffran för 1998/99 föreligger ännu inte för alla länder, fyra saknas fortfarande, men för Tyskland har den åter ökat från 761 till 858, för Österrike från 140 till 188 och för Spanien från 310 till 418, nu fler studenter än från Frankrike. Antalet studenter från Italien har ökat från 240 till 333. Från de nya länderna i Central- och Östeu-

Regleringsbrevet. Högskoleverket ska redovisa hur många svenska studenter och lärare som har deltagit i Erasmus-programmet inom Sokrates och hur många utländska studenter och lärare som kommit till Sverige samt kostnaderna för eventuell svensk medfinansiering. Vidare ska verket redovisa vilka problem som finns i samband med student- och lärarutbytet samt vilka erfarenheter i övrigt som vunnits genom programmet.

Tabell 30. In- och utresande studenter inom Sokrates-Erasmus

	1998/99	1997/98	1996/97
Inresande studenter	—*	2 934	2 544
Utresande studenter	3 260	3 204	2 915

*Siffran för 1998/99 föreligger inte ännu för alla länder.

ropa (Polen, Tjeckien, Ungern, Rumänien och Slovakien) ligger antalet studenter strax över 30.

Omfattningen av lärarutbytet har tidigare varit svår att uppskatta. Allmänt antogs att lärarutbytet inom Erasmus skulle minska under 1997/98 jämfört med tidigare p.g.a. övergången till det nya systemet med "Institutional Contract" ("Universitets- och högskoleavtal" mellan lärosätena och Europeiska kommissionen). Lärosätenas första rapporter sedan övergången sändes i november 1998 till kommissionen. De visar att 289 lärare reste ut (160 män, 129 kvinnor) medan 181 kom till Sverige (109 män, 72 kvinnor). Rapporter för 1998/99 föreligger ännu inte, de sändes till kommissionen i november 1999.

Som nationellt kontor för Sokrates-Erasmus har Högskoleverket anordnat två konferenser per år för Sokratesansvariga vid universitet och högskolor samt givit fortlöpande information, oftast på elektronisk väg. Fördelning av medel för studerandestipendier har skett i enlighet med en nationell plan som förankrats hos lärosätena och godkänts av EU-kommissionen. Erasmuskontoret har svarat för genomförande av ett pilotprojekt angående intensivkurser i svenska för inkommande studenter samt påverkan på kommissionen för förändring av projektet. Medel har fördelats för lärares förberedande besök i fem nya länder (de baltiska länderna samt Slovenien och Bulgarien). Verket har med särskild finansiering från EU tillsammans med Linköpings och Lunds universitet ansvarat för ett projekt som gäller elektronisk insamling och behandling av Erasmusstudenternas rapporter, i syfte att möjliggöra bättre användning av dessa rapporter för uppföljning och utvärdering samt för informationsöverföring mellan studenterna. Högskoleverket har i samverkan med Utbildningsdepartementet aktivt deltagit i förberedelserna för de nya programmen Sokrates II och Leonardo da Vinci II.

Högskoleverket var även under 1999 nationellt kontor för Tempus – EU:s särskilda stödprogram för Öst- och Centraleuropa samt f.d. Sovjetunionen. Genom studiebesök, kontaktresor och konferenser har verket bidragit till att underlätta utbytet mellan universitet och högskolor i Sverige och de deltagande länderna. De särskilda medel som Utbildningsdepartementet anslagit har haft stor betydelse då de på ett smidigt sätt har finansierat en rad aktiviteter. Som exempel kan nämnas att bra projektansökningar kunnat utarbetas, vilket lett till en hög procent godkända ansökningar.

Aktiviteter mot Tempus Tacis-länderna har ökat ytterligare under året. Ett antal centrum för samverkan mellan de akademiska institutionerna, näringslivet och andra samhällsinstitutioner har öppnats, främst i Ryssland men även i Armenien och Bulgarien. Etablering av centrum i Ryssland har i betydande omfattning utvecklats inom ramen för ett uppdragsavtal med Högskolan i Jönköping. Verksamheten har dock engagerat en rad svenska universitet och högskolor som berörts av olika Tempus-projekt.

Övriga EU-program

Högskoleverket har fortlöpande inhämtat information från Europeiska kommissionen om EU:s program för universitetssamarbete med Canada och USA och informerat lärare och administratörer vid läro-

sätena om utlysningar m.m. på elektronisk väg. Verket har även informerat om Alfa-programmet (EU:s program för samverkan med Latinamerika) som har haft ett mellanår 1998 men som skulle lanseras på nytt 1999.

EG direktiv

Samarbetet med Arbetsförmedlingen Utland har stärkts under året genom kontakter och genom regelbundet informationsutbyte.

De behöriga myndigheternas erfarenheter av tillämpningen av EG-direktiven har sammanställts och tillhörande statistikuppgifter har tagits fram och analyserats för Utbildningsdepartementets rapportering till kommissionen.

Bedömning av utländska utbildningar och Naric/Enic

Den Internetbaserade informationen har väsentligen utökats och förbättrats. Tillgängligheten av informationen har ökat genom att den lagts ut på verkets hemsida

Uppdateringen av den Naric-databas som innehåller tidigare bedömningar har genomförts och databasen har tagits i bruk. Under 1999 har drygt 2 000 personer besökt databasen.

Under året har en bedömningsguide för värdering av utländsk högskoleutbildning utarbetats. Guiden har marknadsförts till universitet och högskolor, arbetsförmedlingar, fackliga organisationer och intresseorganisationer. Bedömningsguiden har rönt stor uppmärksamhet och fått ett mycket positivt mottagande. Metodikprojektet fortsätter fram till den 1 juli 2000 då en andra rapport publiceras. I denna kommer nya kriterier för erkännande och nya former för bedömning av utländsk högre utbildning att diskuteras.

Lissabon-konventionen om erkännande av högre utbildning inom Europa har ratificerats den 16 december 1999 och träder i kraft den 1 februari 2000. Detta innebär ett väsentligt ökat ansvar för information om och tillämpning av konventionen.

Under 1999 har antalet ansökningar om bedömning av avslutade utländska högskoleutbildningar ökat väsentligt (ca 20 procent). Ökningen förklaras i huvudsak av ökade informationsinsatser och åtgärder som gjort informationen mera tillgänglig. Drygt 60 procent av alla ärenden kommer från sex länder: f.d. Jugoslavien, f.d. Sovjetunionen, Irak, Polen, Iran och USA.

Under året har stor kraft lagts ner på att förkorta handläggningstiden vid erkännande av utländska examina. Den är nu i genomsnitt tre månader.

Antalet förfrågningar från högskolor och organisationer har ökat, vilket framgår av tabell 33. Förklaringen är att verksamheten har blivit mer känd och efterfrågad av framför allt universitet och högskolor.

Bedömning av godtagbar standard

Högskoleverket prövar enligt studiestödsförordningen om utländska eftergymnasiala utbildningar, som svenska studenter söker studiemedel för, har godtagbar standard.

Regleringsbrevet. Högskoleverket svarar för information om tillämpningen av EG direktiv om ömsesidigt erkännande av examina. Av årsredovisningen ska framgå vilka aktiviteter som verket har genomfört samt den totala kostnaden för aktiviteterna.

Tabell 31. EG-direktiv

	1999	1998	1997
Inkomna ärenden	58	34	28
Avgjorda ärenden	54	34	28

Regleringsbrevet. Av årsredovisning ska framgå antalet inkomna och beslutade ärenden vad gäller bedömningar av avslutade utländska högskoleutbildningar enligt internationella konventioner om erkännande av utländska utbildningar, samt den totala kostnaden för denna verksamhet.

Tabell 32. Erkännande av utländska examina

	1999	1998	1997
Inkomna ärenden	2 202	1 830	1 848
Avgjorda ärenden	2 109	2 072	1 852
Total kostnad (mkr)	6,8	5,8	6,1
Kostnad per ärende (kr)	3 224	2 799	3 294

Tabell 33. Förfrågningar från högskolor och organisationer om bedömning av utländsk utbildning

	1999	1998	1997
Inkomna förfrågningar	768	590	482
Avgjorda förfrågningar	771	574	446
Total kostnad (mkr)	2,5	2,1	1,5
Kostnad per förfrågan (kr)	3 243	3 659	3 363

Tabell 34. Bedömningar av utländska eftergymnasiala utbildningar för godtagbar standard

	1999	1998	1997
Antal individuella ärenden om studiestöd	282	270	288
Avgjorda ärenden	297	238	304
Kostnad/ärende (kr)	3 704	5 462	6 579

Antalet ärenden har minskat under de närmast föregående åren, men tenderar att öka igen (tabell 34). Den ökande internationaliseringen och studenters ökade rörlighet utgör den främsta förklaringen till detta. Under året har handläggningstiden för bedömningar av godtagbar standard förkortats och är för närvarande ca tre veckor.

7. DET SVENSKA

UNIVERSITETSDATORNÄTET – SUNET

Högskoleverket administrerar och driver universitetsdatornätet SUNET enligt de riktlinjer som regeringen lagt fast. Från att inledningsvis ha varit ett forsknings- och utvecklingsprojekt har SUNET blivit en för högskolorna gemensam organisation med uppgift att tillgodose universitetens och högskolornas behov av datakommunikation nationellt och internationellt. SUNET leds av en särskild styrelse som sedan 1996 utses av Högskoleverket.

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

- *Svara för universitetsdatornätet SUNET så att svenska universitet och högskolor får tillgång till nationell och internationell datorkommunikation. Målet är att vid varje tidpunkt erbjuda universitet och högskolor de tjänster som de efterfrågar inom datakommunikationsområdet.*

SUNET har dessutom av regeringen erhållit uppdraget att bistå organisationer inom kultur och folkbildning med att bygga upp en infrastruktur som ger dem tillgång till Internet.

NEDBRUTNA MÅL

- Förbättra kapaciteten, säkerheten och användbarheten i SUNET samt att införa bättre kvalitetssäkring
- Utveckla tjänsterna i SUNET
- Bygga upp och vidmakthålla kompetens avseende Internetteknik
- Prova ny teknik genom pilotprojekt
- Främja användningen av Internet för utbildningsändamål och kulturaktiviteter
- Ta aktiv del i utvecklingen av Internet genom internationellt arbete

MÅLUPPFYLLELSE

När det gäller att förbättra kapaciteten, säkerheten och användbarheten i SUNET samt att införa bättre kvalitetssäkring har måluppfyllelsen var god. Det nya 155 Mbit/nätet har framgångsrikt tagits i drift inklusive redundanta förbindelser. Dock har multicastfunktionen varit svårare än beräknat att införa.

Utförandet i det nya nätet med dubbla förbindelser och dubblerad utrustning har gett mycket hög tillgänglighet och ett väl fungerande övervakningssystem ger snabbt information om fel som behöver åtgärdas. En projektgrupp arbetar dessutom med att utveckla bättre metoder för kvalitetsuppföljning genom bättre mätningar och bättre statistik.

Måluppfyllelsen har varit god vad gäller utveckling av de existerande tjänsterna i SUNET bl.a. har filarkivet har fått ökad kapacitet

Tabell 35. Verksamhetsgrenens kostnader (mkr)

	1999	1998	1997
Driva nationella nät	36,6	18,5	25,7
Ansluta huvudbibliotek, länsbibliotek och läns museer	6,5	4,6	0,4
Internationella förbindelser	47,8	39,3	30,8
Tjänster utöver grundläggande kommunikationstjänster	6,1	5,1	6,1
Projekt med finansiering från KK-stiftelsen	0,7	0,4	5,7
Administration och samordning	3,0	3,3	2,6
Utrustning (räntor och amorteringar)	17,2	5,9	4,6
Summa	117,9	77,1	75,9

och tillgänglighet, newsdistributionen har förbättrats och en ökad satsning görs på SUNET:s webb-katalog.

Vad gäller att bygga upp och vidmakthålla kompetens avseende Internetteknik har måluppfyllelsen varit relativt god. Större satsningar än vanligt har gjorts på informations- och utbildningsverksamhet som riktar sig till de ansvariga teknikerna och arbetet inom SUNET:s tekniska referensgrupp (TREF) har intensifierats.

Måluppfyllelsen har dock varit mindre god vad gäller att prova ny teknik genom pilotprojekt. Framför allt gäller detta IP-telefoni som inte visat sig tekniskt moget att testas i större skala. Dessutom har det varit svårt hitta lämpliga projektledare. Det senare är ett generellt problem som gör att SUNET nu söker utveckla andra former för projektverksamheten där man söker sprida uppdragen till fler personer och institutioner.

I arbetet med att främja användningen av Internet för utbildningsändamål och kulturaktiviteter har måluppfyllelsen varit god. De uppställda kvantitativa målen för anslutning har uppnåtts och flera utbildningstillfällen för personal inom kulturområdet har arrangerats.

Vad gäller SUNET:s aktiva deltagande i utvecklingen av Internet genom internationellt arbete finns mycket positivt att rapportera. Förbindelserna till USA har uppgraderats och ger goda förutsättningar för ett samarbete med aktörerna kring Internet2. I Europa ger samarbetet i NORDUnet och TERENA värdefulla kontakter. SUNET skulle dock gärna se att fler personer inom högskolan gjorde aktiva insatser inom Internet Engineering Task Force (IETF) och att fler projektgrupper etablerar kontakter med Internet2 och Nordunet2.

VERKSAMHETENS INRIKTNING

Driva nationella nät

Den absolut viktigaste uppgiften för SUNET 1999 har varit att ta det nya 155 Mbit/s-nätet i drift och säkerställa alla funktioner i det nya nätet så att det äldre 34 Mbit/s-nätet kan avvecklas planenligt. Det ställer bl.a. krav på framtagande av drifrutiner och utbildning av de nätverksansvariga vid universitet och högskolor.

Under 1999 har det nya nätet bl.a. utvecklats genom tillkomsten av redundanta förbindelser. SUNET har dessutom anslutits till den nya nationella knutpunkten i Göteborg och deltar i planeringen av en tredje knutpunkt i Malmö. Införandet av multicast i det nya nätet har visat sig mer komplicerat än väntat och SUNET har i detta avseende inte hunnit lika långt som planerat under 1999.

En viktig målsättning är att införa s.k. secure DNS med hjälp av programvaran DNSsec, som provats vid workshops i Sverige tillsammans med utvecklarna. Tyvärr har applikationen ännu inte visat sig moget för en försöksverksamhet i stor skala, men SUNET följer aktivt den fortsatta utvecklingen och knyter stora förhoppningar till denna teknik för att göra nätet säkrare.

SUNET har under året även analyserat nätinfrastrukturen med avseende på eventuella datumproblem i samband med millennieskiftet.

Arbete med kvalitetsuppföljning pågår bl.a. genom ett nystartat projekt för utveckling av metoder för att mäta tillgänglighet och genomströmning.

Regleringsbrevet. Av årsredovisningen ska framgå uppnådda resultat beträffande utbyggnad och kapacitetsökning av SUNET och NORDUNET samt kostnaden som är förknippad med SUNET och NORDUNET.
--

Utbildning

SUNET har under 1999 organiserat om sin tekniska referensgrupp och gett denna grupp uppgiften att tillsammans med styrelsen kontinuerligt ordna utbildningar inom relevanta områden (under 1999 bl.a. SDH och routingteknik samt multicast) liksom att vid minst 2 tillfällen per år ordna större konferenser kallade TREFpunkt. Dessa aktiviteter tjänar dock främst syftet att underhålla kompetensen hos och vidareutbilda redan befintliga nätverkstekniker. Ett stort problem för SUNET (och hela IT-Sverige) är dock att vi har brist på Internettekniker och särskilt på tekniker med djupa kunskaper om hur man bygger upp och driver stora nät (s.k. WAN). I detta avseende har inga större framsteg gjorts under året.

Projekt

SUNET har inte lyckats särskilt väl när det gäller att initiera pilotprojekt inom området IP-telefoni. En förklaring är att området ännu inte är moget för andra försök än lokala projekt i mindre skala eftersom det inte finns någon riktig standard. Härtill kommer att det är svårt att hitta projektledare som både har möjlighet att satsa tid och har kunskaper inom området. Inte heller har projektet för att utveckla och främja användningen av videokonferensteknik varit framgångsrikt. Projektet har försenats kraftigt till följd av problem med införandet av multicasttekniken i det nya SUNET.

Säkerhet

SUNET arbetar för att införa en säkerhetsinfrastruktur baserad på assymetriska nycklar (en öppen och en privat nyckel) och ett s.k. CA-system för utfärdande och förvaltning av publika nycklar som man kan förlita sig på. Detta är en viktig nationell infrastrukturfråga där universitet och högskolor har en "nyckelroll" genom att de varit tidiga med att prova tekniken och inrätta en CA för verifiering av nycklar som utfärdats av universitetens CA. Under 1999 har SUNET stött ett universitetsgemensamt projekt vid Umeå universitet där man provar att systematiskt låta anställda och studenter använda nycklar för säker identifiering, kryptering och digitala signaturer.

Internet för utbildningsändamål och kulturaktiviteter

Tidigare har rapporterats att erbjudandet till huvudbibliotek, länsbibliotek och läns museer att ansluta sig till Internet via Telia enligt ett avtal mellan SUNET och Telia Publicom inte utnyttjats i den utsträckning man skulle ha väntat sig med tanke på att avtalet ger ett väsentligt lägre pris för en 2 Mbit/s-förbindelse jämfört med både marknadspris och tidigare existerande avtal.

I verksamhetsplanen för 1999 reviderades målsättningen och målet har varit att om möjligt ansluta minst 100 organisationer enligt villkoren i avtalet. SUNET har under 1999 fortsatt sina ansträngningar att förklara erbjudandet för de kommuner och andra huvudmän som ännu inte bestämt hur de vill ställa sig till erbjudandet och detta har gett resultat så att det angivna målet kunnat nås och även överträffas med god marginal. Eftersom många kommuner blev klara med sitt

ställningstagande först mot slutet av året har erbjudandet förlängts så att anlutning också är möjlig under de första månaderna av år 2000. De bibliotek vars kommuner har anslutit sig och de museer som antagit erbjudandet har emellertid utvecklat sin verksamhet enligt regeringens intentioner. Hos dem kan Internet användas via publika terminaler och distansstuderande har tillgång till Internet vid bibliotek och studiecentra.

För att stödja de bibliotek och museer som antagit erbjudandet har SUNET låtit utveckla och genomföra en särskild utbildning för de personer vid biblioteken som har ansvar för informationssystemen vid biblioteket eller som fattar beslut om eller deltar i processer som leder fram till informationsstrategier och teknikval. SUNET har också medverkat i ett flertal konferenser och seminarier för biblioteks- och museianställda.

För att underlätta distansstudier träffades 1997 ett avtal som erbjuder högskolestuderande förbindelse med SUNET lokalt för studieändamål bl.a. i samband med distansutbildning. Avtalet följdes under 1998 upp med ett motsvarande avtal som omfattar de anställda vid universiteten och högskolorna. När det gäller de studerande kan nu konstateras att avtalet kommit att utnyttjas endast i begränsad omfattning eftersom gratistjänster tillkommit, studentbostäder på många håll anslutits till högskolans nät och det har visat sig svårt att nå ut med information om avtalet till de studerande. SUNET avser därför inte att teckna nya avtal avseende gruppen studerande.

Internationella förbindelser och utveckling av Internet

SUNET delar de internationella förbindelserna med de akademiska nätverken i övriga nordiska länder och äger tillsammans med dem NORDUnet A/S som är organiserat som ett danskt aktiebolag och upphandlar nätkapacitet för de fem ländernas räkning. På begäran av Danmark har under 1999 diskussioner förts mellan de deltagande länderna om fördelningen av kostnaderna för NORDUnet. Sverige och samtliga övriga länder utom Danmark har därvid avstyrkt det danska förslaget om övergång till en finansiering som baseras på statistik över användningen i stället för nuvarande samarbetsmodell, där kostnaderna fördelas i förhållande till de olika ländernas bruttonationalprodukter.

En mycket stor del av SUNET-trafiken går till USA. De nordiska ländernas efterfrågan på nätburen information har under 1996–1999 växt så att bandbredden behöver fördubblas varje år. I januari 1999 uppgaderades USA-förbindelsen till 310 Mbit/s och senare har kapaciteten ökat till 455 Mbit/s. Genom att NORDUnet lyckats göra mycket fördelaktiga upphandlingar har dock fördubblingen av kapaciteten kunnat genomföras utan att kostnaderna för förbindelserna ökat i tillnärmelsevis samma omfattning.

Inom Nordunet2-programmet, som omfattar 30 MDKK, har ansökningar begärts in i två steg under oktober och november 1999 och det är ännu för tidigt att kommentera vilka projekt som kommer att startas inom de angivna tyngdpunktsområdena distanstutbildning och livslångt lärande, telemedicin, digitala bibliotek och infrastruktur.

Sverige har under året via Lunds universitet stått värd för den årliga NORDUNET-konferensen, som 1999 genomfördes som ett samarrangemang med den europeiska forskningsnätsorganisationen TERENA.

Tjänster utöver grundläggande kommunikationstjänster

Till driften av det nationella nätet hör att se till att de grundläggande kommunikationstjänster som specificeras av Internets standarddokument (RFCer) kan användas på nätet. Utöver dessa grundläggande kommunikationstjänster erbjuder SUNET på eget initiativ eller i samarbete med andra vissa tilläggstjänster. Dessa är:

- Meddelandehantering som innebär att meddelanden i vissa fall kan utväxlas också med system som inte använder SMTP och Internet mail.
- Fajtjänsten som innebär att meddelanden kan skickas via elektronisk post till mottagare som inte har tillgång till Internet men som disponerar telefax.
- LISTSERV som ger användarna möjlighet att få hjälp med administrationen av distributionslistor.
- En WWW-katalog som ger ägarna av svenska webbplatser möjlighet att registrera sig så att deras webbplats kan sökas i relevanta kategorier i WWW-katalogen.
- FTP-arkivet som innehåller fri programvara, ljud, bild och textmaterial att hämtas över nätet.
- Konferenssystemet News.
- Katalogtjänst som innebär att e-postadresser till anställda vid SUNET-anslutna organisationer är sökbara.
- Nyhetsbladet SUNETTEN, som i tryckt och elektronisk form ger aktuell information om SUNET.

Betydande resurser har satsats på att öka kapacitet och tillgänglighet hos filarkivet ftp.sunet.se i Uppsala. Ett samarbete med tal- och punktskriftsbiblioteket för att kunna tillhandahålla talböcker över Internet har inletts.

SUNET:s styrelse har även beslutat att öka sitt stöd till SUNET:s WWW-katalog och driver ett särskilt projekt för att förbättra kvaliteten på den distribution av NEWS som SUNET svarar för.

Projekt som finansierats med medel från KK-stiftelsen

Även under 1999 har SUNET arbetat med ett antal projekt som finansierats med medel från Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen). Störst av dessa projekt är TISDAG (Technical Infrastructure for Swedish Directory Access Gateways). Projektet som påbörjades redan 1997 syftar till att utveckla en tjänst som gör det möjligt att via flera olika gränssnitt söka i kataloger med e-postadress oavsett vilken teknik som använts för att skapa katalogen.

Såväl SUNET som dess samarbetspartner i projektet, Ericsson, har tagit fram implementationer som baseras på projektets specifikation och som kan fungera tillsammans. Det senare har bekräftats vid tester under hösten 1999, och till yttermera visso driver SUNET i samarbete med Ericsson en fungerande pilotjänst, som ger möjlighet att söka personer i en testdatabas med data från universitet och högskolor. Siktet är nu inställt på att etablera en kommersiell tjänst baserad på TISDAG:s lösning i samarbete med operatörer och andra intresserade databasägare.

Utrustning, räntor och amorteringar

SUNET baserar i likhet med de flesta stora nät sin routing på utrustning från företaget Cisco. I det nya 155 Mbits-nätet används Ciscos största och mest avancerade routers (Cisco 12000) i knutpunkterna, medan de anslutna högskolorna använder routers av typ Cisco 7500 för SUNET-förbindelsen. Utrustningen i knutpunkterna har placerats i Banverkets bergtrum, där det finns tillgång till mycket hög säkerhet. SUNET:s driftansvariga kan övervaka denna utrustning på distans.

Ny avancerad utrustning har under 1998 och 1999 placerats ut även vid de mindre och medelstora högskolorna, där den tidigare inte funnits. Den allmänna teknikutvecklingen medför att högre krav ställs på de personer som skall konfigurera och övervaka utrustningen. Under 1999 har därför stora insatser gjorts för att utbilda de tekniskt ansvariga. Investeringarna under 1999 har uppgått till ett sammanlagt värde av ca 40 miljoner kronor.

Organisation och personal

Högskoleverket bildades den 1 juli 1995. Verket tog över personal från f. d. Kanslersämbetet, Verket för Högskoleservice, Högskolans Överklagandenämnd, Högskolans Avskiljandenämnd samt f.d. Grundutbildningsrådet. Vid starten var 79 personer anställda vid verket. Därefter har antalet anställda ökat och uppgick den 31 december 1999 till 130 personer (tabell 36).

Högskoleverket var under 1999 organiserat i sju avdelningar:

- Avdelningen för utvärdering och kvalitetsarbete
- Informationsavdelningen
- Internationella avdelningen*
- Juridiska avdelningen**
- Uppföljnings- och utredningsavdelningen
- Utvecklingsavdelningen***
- Administrativa avdelningen.

* Internationella avdelningen lades ned den 1 juli 1999. Verksamheten ingår numera i avdelningen för utvärdering och kvalitetsarbete.

** Juridiska avdelningen svarar för kansliuppgifter till Överklagandenämnden för Högskolan samt Högskolans avskiljandenämnd.

*** Utvecklingsavdelningen svarar för kansliuppgifter till Rådet för högskoleutbildning.

Högskoleverket leddes fram till den 31 december 1998 av en styrelse vars ordförande var universitetskansler samt av en generaldirektör som var myndighetschef. Från den 1 januari 1999 leds verket av en styrelse med en extern ordförande samt av en universitetskansler som är myndighetschef. Den 1 juni 1999 tillsattes en överdirektör för Högskoleverket. Universitetskanslern och överdirektören utgör verksamhetsledningen.

Vid verket finns följande beslutande organ eller råd:

- SUNET:s styrelse.
- Rådet för högskoleutbildning. Den 15 oktober 1999 bytte Grundutbildningsrådet namn till Rådet för högskoleutbildning. Anledningen var att rådet fick ett vidgat uppdrag som gäller utveckling av både grund- och forskarutbildningen.

Ett av målen i Högskoleverkets jämställdhetsplan är att könsfördelningen skall vara jämn inom hela verket samt inom varje avdelning. Av tabell 37 framgår att verket inte har uppnått målet då andelen kvinnor är 61 procent för hela verket.

Personalomsättningen har ökat något sen 1998 vilket främst förklaras av ett ökat antal längre tjänstledigheter (tabell 38).

Av tabell 38 framgår att löneskillnaden mellan kvinnor och män har minskat något mellan 1997 och 1999 (107 kr/mån). Den pro-

Tabell 36. Antalet anställda per avdelning

Avdelning	1999	1998	1997
Avd. för utvärdering och kvalitetsarbete	31	21	15
Bedömnings- och utredningsavdelningen	–	–	16
Informationsavdelningen	21	19	14
Internationella avdelningen	–	17	24
Juridiska avdelningen	11	10	9
Uppföljnings- och utredningsavdelningen	22	21	12
Utvecklingsavdelningen	17	14	11
Administrativa avdelningen	22	19	19
Universitetskanslerns kansli	6	5	6
Summa	130	126	126

Tabell 37. Könsfördelningen inom Högskoleverket

	1999	1998	1997
Antal anställda kvinnor	79	82	79
Antal anställda män	51	44	47
Antal chefer som är kvinnor	5	4	4
Antal chefer som är män	3	3	4
Antal avd. med jämn könsfördelning*	3	2	4
Antal avd. med ojämn könsfördelning*	3	5	4

*Avdelningar som har jämn könsfördelning ligger inom "40–60-principen" dvs. det finns minst 40 procent kvinnor/män och högst 60 procent kvinnor/män på avdelningen.

Tabell 38. Personalomsättning

	1999	1998	1997
	11,5 %	10 %	7 %

Tabell 39. Löner inom verket

Medellöner	1999	1998	1997
Medellön samtliga anställda (kr/mån)	24 668	23 362	23 336
Medellön kvinnor (kr/mån)	23 299	21 827	21 995
Medellön män (kr/mån)	26 787	26 222	25 590
Medianlöner	1999		
Medianlön samtliga anställda (kr/mån)	21 913		
Medianlön kvinnor (kr/mån)	21 175		
Medianlön män (kr/mån)	25 625		

Tabell 40. Åldersfördelning inom verket

Åldersgrupp	1999	1998	1997
–25	1	3	3
26–35	33	33	32
36–45	23	23	18
46–55	37	38	52
56–65	36	29	21
Totalt	130	126	126

Tabell 41. Medel- och medianålder vid verket

	1999	1998	1997
Medelålder	46 år	45 år	45 år
Medianålder	49 år		

Tabell 42. Kostnader för ledning och administrativt stöd (mkr)

	1999	1998	1997
Ledning	5,5	6,4	4,9
Ekonomiadministration	1,8	2,8	3,3
IT-stöd	7,6	5,6	6,4
Kontorsservice	5,2	4,5	4,7
Lokaler	11,1	9,1	9,1
Personaladministration	2,9	2,7	3,2
Registratur	0,4	0,5	0,5
Växel och reception	2,1	2,1	2,5
Intern information	2,7	1,9	2,3
Avskrivningar	0,7	0,8	0,9
Summa	40,0	36,4	37,8

centuella ökningen för kvinnorna var 5,9 procent och för männen 4,7 procent. Männens medellön är högre än kvinnornas på alla utbildningsnivåer – gymnasieutbildning, akademisk grundutbildning och forskarutbildning.

Att ha en jämn åldersfördelning inom verket är ett uttalat mål, av tabell 40 framgår att detta mål uppfyllts under 1999 även om en förskjutning skett mot den äldsta åldersgruppen. Under perioden 2000–2002 planeras åtta anställda avgå med pension.

Av tabell 41 framgår att de anställdas medelålder ökat med ett år mellan 1997 och 1999. Under 2000 kommer verket att fortsätta beakta åldersaspekten vid anställningar.

Kompetensförsörjning

Verket utvecklar för närvarande sin policy för kompetensförsörjning. Den baseras på en analys av verkets mål och inriktning för verksamheten de närmaste åren och skall ligga till grund för såväl rekrytering som utvecklingsinsatser.

Vad gäller kompetensförsörjningen under 1999 har arbetet främst koncentrerats på jämställdhetsfrågor. Verkets jämställdhetsplan för år 2000 har utvecklats efter JämO:s riktlinjer. Vidare har en satsning på att utveckla kvaliteten på utvecklingssamtalen gjorts bl.a. för att bättre fånga upp generella och individuella utvecklingsbehov inom verket.

En pool för spontanansökningar via verkets hemsida har utvecklats under året och är nu i drift. Om denna har förändrat rekryteringsarbetet resursmässigt eller strategiskt kommer att utvärderas under 2000.

Under året har Högskoleverket startat ett särskilt internt program för kompetensutveckling. Syftet är att underlätta medarbetarnas möjlighet till kontakt med utvecklingen inom centrala sakområden och samtidigt gynna utvecklingen av gemensamma referensramar för verkets samlade verksamhet. Programmet genomförs i olika former, kunskapsseminarier, kunskapsinternat samt seminarierier.

Kunskapsseminarierna inleddes under hösten och hålls en gång per månad. Varje seminarium fokuserar kring ett specifikt tema (under hösten mediarelationer, begrepp och perspektiv i kvalitetsgranskningen, studentperspektivet, internationalisering) och genomförs ofta med externa resurspersoner. Seminarierna har varit välbesökta och verksamheten kommer att utvärderas i maj 2000.

LEDNING OCH ADMINISTRATIVT STÖD

Högskoleverkets ledning och administrativa stöd bestod under 1999 av följande funktioner:

- Ledning, dvs. styrelsen, universitetskanslern och överdirektören och verksledningens stab.
- Administrativa avdelningen som svarar för ekonomiadministration, IT-stöd, kontorsservice, lokaladministration, personaladministration, registratur, växel och reception.
- Intern information, som är delar av informationsavdelningens uppgifter.

Den totala kostnaden för ledningen och det administrativa stödet har ökat mellan 1998 och 1999 (Tabell 42). Orsakerna är ökade lokalhyror, ett utökat informationsstöd till avdelningarna och en IT-satsning inför år 2000. Ytterligare en orsak är att utgifter som under 1998 bokfördes på avdelningarna idag bokförs på Administrativa avdelningens IT-funktion. Under perioden har antalet anställda ökat. Kostnaden per anställd för ledningen och det administrativa stödet har ökat marginellt, från 300 tkr (1997) till 308 tkr (1999).

Lokaler

Kostnaderna per anställd och m² var oförändrade mellan 1997 och 1998. Under 1999 ökade kostnaderna eftersom ett nytt hyresavtal har slutits med hyresvärden för perioden 1999–2001. Den generella hyresnivån har då ökat jämfört med när det förra avtalet tecknades.

Internt kvalitetsarbete

Verkets interna kvalitetsprocesser har utvecklats under året, främst genom en genomgripande diskussion med all personal kring en Plattform för Högskoleverket för perioden 1999–2004. Plattformen fastställdes av styrelsen under våren 1999. Plattformen kännetecknas av en tydligare fokusering på verkets huvuduppgifter samt en betoning av gemensamma referensramar, ett öppet förhållningssätt och ökad tydlighet i det utåtriktade arbetet och konkretiseringsprocessen.

En rad interna processer stöder kvalitetsarbetet. Hit hör regelbundna utvecklingssamtal med all personal, en serie interna s.k. kunskapsseminarier kring bl.a. metodfrågor, policyarbete och aktuella sakfrågor samt en tydligare formulering av verkets ambitioner avseende kompetensförsörjningen. Vidare pågår ett arbete med att utveckla ledningsfrågorna i samverkan med de fackliga organisationerna.

Miljöledningsarbete

Högskoleverket redovisade i slutet av februari 1999 till Miljödepartementet det dittills bedrivna arbetet med att införa miljöledningssystem (skrivelse reg.nr. 12-3520-97). Till redovisningen bifogades den miljöutredning som utgjorde basen för arbetet och som främst behandlade den direkta miljöpåverkan i myndighetens verksamhet. Åtskilliga erfarenheter som framkom under arbetet med miljöutredningen har därefter tillämpats, t.ex. avseende miljövänlig upphandling och kontorsdrift. Under resterande del av 1999 har arbetet i huvudsak inriktats mot de direkta miljöaspekterna. Exempel på detta är att såväl kontorsmaskiner och datautrustning som papper och annat förbrukningsmaterial upphandlas med miljökrav. Lågenergilampor används i stor utsträckning och skrivarnas tonerkassetter återfylls. Regelmässigt eftersträvas dubbelsidig utskrift för att minska pappersförbrukningen. En översyn har påbörjats avseende verkets resvanor och en policy för resandet förbereds.

Under slutet av året har den interna arbetsgruppen för miljöledningsarbetet rekonstruerats och de fortsatta stegen i arbetet diskuterats. Konsultstöd har knutits till gruppen med utgångspunkt från

Tabell 43. Nyckeltal lokaler

	1999	1998	1997
Lokalkostnad per anställd (tkr)	85	69	69
Lokalkostnad per m ² (tkr)	2,5	1,8	1,8
m ² per anställd	34	36	36

Regleringsbrevet. Ett kvalitetsutvecklingsprogram som avser hela Högskoleverkets verksamhet ska finnas vid myndigheten. En sammanfattning och resultat av programmet ska ingå i årsredovisningen.

Regleringsbrevet. Högskoleverket ska redovisa sitt arbete med att införa ett miljöledningssystem.

den upphandling som regeringskansliet genomfört (Kemi och miljö AB). Närmast förestår att utreda de indirekta miljöaspekterna som en följd av Höskoleverkets arbete, fastställande av miljöpolicy samt mål och handlingsplan för den fortsatta verksamheten.

Höskoleverkets arbete med att i den externa verksamheten inom sektorn främja utvecklingen av goda ideer och stimulera diskussionerna kring miljöfrågor och hållbar utveckling har fortsatt. Här kan främst nämnas de utvecklingsresurser som Rådet för höskoleutbildning avsatt till olika lärosäten samt planering av insatser inom ramen för ledarskapsprogrammet för rektorer.

Övriga uppdrag

REDOVISNING AV ANTAL HELÅRSSTUDENTER TILL BONUS

Högskoleverket har överlämnat en sådan redovisning till Bonus.

REDOVISNING AV ANTAL HELÅRSSTUDENTER I VÅRDUTBILDNING

Högskoleverket har lämnat en sådan redovisning.

SAMRÅD OM DIMENSIONERING AV LÄRARUTBILDNING

I början av 1999 publicerades en rapport *Dimensionering av lärarutbildning* (1999:4 R), med syfte att, med utgångspunkt i en tidigare konferens hösten 1998 som verket anordnade tillsammans med Skolverket, tillföra ett ytterligare strukturerat underlag för de beslut som universitet och högskolor fattar vad gäller hur många studenter som skall antas till lärarutbildningarnas olika inriktningar och ämneskombinationer. Frågor om dimensionering av olika slags högskoleutbildningar har vidare behandlats inom ramen för regeringsuppdraget rörande den högre utbildningen och arbetsmarknaden.

SÄRSKILDA MEDEL FÖR ANORDNADE AV FORSKNINGSKONFERENS

Utbildningsdepartementet anvisade hösten 1999 särskilda medel för anordnande av en forskningskonferens på temat "Vägval för forskningen". Innehållsligt förbereddes arbetet också genom samverkan med forskningsråden. Konferensen ägde rum 11 november och samlade 330 deltagare från regering och regeringskansli, universitet, högskolor, myndigheter och samhället i övrigt. Som ett underlag för den pågående forskningspolitiska diskussionen togs främst fyra teman upp; vikten av frihet i forskningen, resurser, attityder till forskningen samt forskningens innehåll och nytta för samhället. En översiktlig statistisk redovisning som tagits fram för konferensen presenterades av verket, *Forskning och utvecklingsarbete i Sverige med fokus på högskolesektorn – basfakta* (Omvärldsrapport nr 8, Högskoleverket 1999). Den ekonomiska redovisningen för konferensen har skett i särskild ordning.

Regleringsbrevet. Högskoleverket ska senast den 15 oktober 1998 överlämna en redovisning av antalet helårsstudenter under läsåret 1997/98 till Bonus. Redovisningen ska avse alla statliga lärosäten, stiftelsehögskolorna samt vård- och viss annan utbildning som bedrivs av kommun eller landsting. Uppgifterna ska ligga till grund för debitering av de rättigheter att kopiera för undervisningsändamål som lärare vid universitet och högskolor har enligt statens avtal med Bonus.

Regleringsbrevet. Högskoleverket ska senast den 4 december 1998 till Utbildningsdepartementet lämna en redovisning av antalet helårsstudenter i vårdutbildning under läsåret 1997/98, exkl. uppdragsutbildning, som finansieras av landsting och kommuner. Dessa uppgifter ska läggas till grund för fördelning av statsbidrag till landstings- och kommunalt finansierad vårdutbildning.

Regleringsbrevet. Högskolor med lärarutbildning ska höra Högskoleverket och Skolverket före beslut om dimensioneringen av olika ämneskombinationer och inriktningar. Grundskolans och gymnasieskolans behov av lärare med specialpedagogisk examen och lärare i svenska som andraspråk ska därvid särskilt beaktas.

Regeringsuppdrag U1999/2479/F. Högskoleverket skall i årsredovisningen för 1999 redovisa hur medlen använts.

Bokslut

RESULTATRÄKNING I JAN-31 DEC 1999

		I jan-31 dec 1999 (tkr)	I jan-31 dec 1998 (tkr)
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	Not 1	155 734	181 957
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	Not 2	98 050	22 569
Intäkter av bidrag	Not 3	1 636	10 145
Finansiella intäkter	Not 4	1 336	2 998
Summa		256 756	217 669
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	Not 5	-63 167	-61 640
Kostnader för lokaler		-11 058	-9 550
Övriga driftkostnader	Not 6	-165 775	-139 979
Finansiella kostnader	Not 7	-1 373	-671
Avskrivningar och nedskrivningar		-16 596	-6 008
Summa		-257 968	-217 848
Verksamhetsutfall		-1 213	-179
Resultatandelar i intresseföretag		-70	
Transfereringar			
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag		68 480	73 044
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag			1 576
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		18 765	16 969
Lämnade bidrag	Not 8	-87 244	-91 590
Saldo		0	0
Årets kapitalförändring	Not 9	-1 283	-179

BALANSRÄKNING 31 DECEMBER 1999

Tillgångar		31 dec 1999	31 dec 1998
Materiella anläggningstillgångar			
Maskiner, inventarier m.m.	Not 10	35 267	27 194
Summa materiella anläggningstillgångar		35 267	27 194
Finansiella anläggningstillgångar			
Andelar i intresseföretag	Not 11	4 845	4 457
Summa finansiella anläggningstillgångar		4 845	4 457
Fordringar			
Kundfordringar	Not 12	2 220	1 336
Fordringar hos andra myndigheter	Not 13	24 468	9 124
Övriga fordringar		18	263
Summa fordringar		26 706	10 723
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	Not 14	2 337	2 396
Summa periodavgränsningsposter		2 337	2 396
Avräkning med statsverket	Not 15	-46 361	-33 393
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	Not 16	46 287	45 355
Kassa, postgiro och bank		19	6
Summa kassa och bank		46 306	45 361
Summa tillgångar		69 101	56 738
Kapital och skulder			
Myndighetskapital			
Statskapital	Not 17	4 457	4 457
Resultatandelar i intresseföretag	Not 18	458	
Balanserad kapitalförändring	Not 19	-1 449	-1 271
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		-1 283	-179
Summa myndighetskapital		2 183	3 008
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	Not 20	35 239	27 194
Skulder till andra myndigheter	Not 21	9 564	5 317
Leverantörsskulder	Not 22	9 925	7 924
Övriga skulder	Not 23	6 841	9 159
Summa skulder m.m.		61 569	49 594
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	Not 24	4 867	4 136
Övriga förutbetalda intäkter	Not 25	482	
Summa periodavgränsningsposter		5 349	4 136
Summa kapital och skulder		69 101	56 738
Ansvarsförbindelser			
Statliga garantier för lån och krediter		-	
Övriga ansvarsförbindelser		inga	

ANSLAGSREDOVISNING 1999

Utfall 1 jan - 31 dec 1999

Anslag Anslagspost Delpost Tkr		Ingående överförings belopp	Tilldelade medel	Disponibelt belopp	Utgifter mot anslag	Inkomster mot anslag	Utgående överförings belopp
16 C 1							
Högskoleverket							
Ingående överföringsbelopp		41 970					
Ändring av dispositionsrätt	Not 26	<u>-11 970</u>					
Summa		30 000	129 113	159 113	151 931	19 107	26 290
16 B 52							
Särskilda utgifter inom universitet och högskolor mm							
16 B 52.5							
Utveckling av lärarutbildning		41 858	31 292	73 150	12 700		60 449
16 B 52.6							
Utveckling av naturvetenskap och teknik							
– att fördela		6 121	12 517	18 638	14 635		4 003
– NOT-projektet		<u>2 637</u>	<u> </u>	<u>2 637</u>	<u>857</u>		<u>1 780</u>
Summa		8 758	12 517	21 275	15 492		5 783
16 B 52.7							
Jämställdhet	Not 27	1 312	23 500	24 812	21 414		3 398
16 B 52.10							
– Forskning inom IT-pedagogik		354		354	110		243
16 B 52.11							
För regeringens fördelning							
– Pedagogisk användning av IT i högre utbildning		2 669		2 668	174		2 495
– Konstnärligt perspektiv nat/tekn/med		584		584	35		549
– ILPC kurs i svenska för Erasmusstudenter	Not 28		73	73			73
– Tempus		<u>4 949</u>	<u> </u>	<u>4 949</u>	<u>2 509</u>		<u>2 440</u>
Summa		8 203	73	8 275	2 718		5 557
16 B 54							
Sunet							
– För universitet och högskolor m.m.		18 666	34 995	53 661	110 752	80 272	23 181
– För anslutn av kommunala organ m.fl.		56 952	<u> </u>	56 952	6 515	<u> </u>	50 437
Summa		75 618	34 995	110 613	117 267	80 272	73 618
16 D 17							
Särskilda utgifter för forskningsändamål							
16 D 17.9							
Medel till regeringens förfogande för särskilda utgifter för forskningsändamål							
Ingående överföringsbelopp		157					
Ändring av dispositionsrätt	Not 26	<u>-125</u>					
Summa		32		32	32		
VIII F 2 95/96							
Utvecklingsarbete inom utbildningsdepartementets område*							
		2 118		2 118	1 929		189
SUMMA	Not 29	168 251	231 490	399 741	323 593	99 380	175 527

* I regeringsbeslut U1999/2447/DK har inte angetts vilka av de tre myndigheterna som har dispositionsrätt över kvarvarande medel. Utbildningsdepartementet har per telefon meddelat att Högskoleverket disponerar angivna medel.

FINANSIERINGSANALYS

Tkr	1999		1998	
Drift				
Kostnader exkl avskrivningar m.m.		-241 373		-211 840
Finansiering genom avgifter och bidrag				
Intäkter av avgifter och ersättningar	98 050		22 569	
Intäkter av bidrag	1 636		10 145	
Övriga intäkter	<u>1 336</u>	101 022	<u>2 998</u>	35 712
Saldo		-140 351		-176 128
Finansiering från statsbudgeten				
Anslagsmedel som erhållits för drift		<u>139 138</u>		<u>176 010</u>
Överskott/underskott av medel i driften		-1 213		-118
Ökning av kortfristiga fordringar	-15 924		-6 053	
Ökning av kortfristiga skulder	<u>5 049</u>	-10 875	<u>-34592</u>	-40 645
Kassaflöde från/till drift		-12 088		-40 763
Investeringsverksamhet				
Investeringar i materiella tillgångar		<u>-24 669</u>	-22 891	<u>-22 891</u>
Summa investeringsutgifter		-24 669	-22 891	-22 891
Finansiering av investeringar				
Lån från Riksgäldskontoret	24 641		23 672	
— amorteringar	<u>-16 596</u>	8 045	<u>-5 946</u>	17 726
Ökning av balanserad kapitalförändring			40	40
Tillförda driftmedel	16 596	<u>16 596</u>	5 986	<u>5 986</u>
Summa medel som tillförts för finansiering av inv.verksamhet		24 641		23 752
Över-/underskott av medel från investeringsverksamhet				
Ökning av kortfristiga skulder avseende investeringar	95	<u>95</u>	0	<u>0</u>
Kassaflöde från investeringsverksamheten		66		861
Transfereringar				
Utbetalade bidrag		<u>-87 244</u>	-91 590	
Kassaflöde till transfereringar		-87 244	-91 590	-91 590
Finansiering av bidragsutbetalningar				
Medel från statsbudgeten	68 480		73 044	
Medel från andra myndigheter			1 576	
Övriga medel	<u>18 765</u>		16 969	
Summa medel som erhållits för finansiering av bidragsutbetalningar	87 244	87 244		91 589
Förändring av likvida medel		-12 022		-39 903
Specifikation av Förändring av likvida medel				
Likvida medel vid årets början		11 967		51 869
Ökning av kassa och postgiro		13		-67
Ökning av tillgodohavande hos RGK		933		-75 572
Ökning av fordran på/skuld till statsverket		-12 968		35 738
Summa förändring av likvida medel		<u>-12 022</u>		<u>-39 901</u>
Likvida medel vid årets slut		-55		11 968

BOKSLUTSKOMMENTARER

INLEDNING

Högskoleverkets årsbokslut samt anslagsredovisning och finansieringsanalys för räkenskapsåret 1999 föreligger härmed.

TILLÄMPADE REDOVISNINGSPRINCIPER

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen om myndigheters årsredovisning m.m. (1996:882).

Redovisningen vid Högskoleverket följer god redovisningssed såsom den kommer till uttryck i RRVs rekommendationer till 2 § bokföringsförordningen.

Som periodavgränsningspost bokförs händelser med belopp överstigande 10 tkr. Brytdag (enligt bokföringsförordningens 4 §) för avräkning mot anslag har fastställts till den 15 januari 2000.

SUNET

Högskoleverket är ansvarigt administrativt organ för universitetsdatornätet SUNET. Detta innebär att Högskoleverket svarar för in- och utbetalningar som rör SUNET.

ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

Anläggningstillgångar definieras som tillgångar med ett anskaffningsvärde om minst 10 tkr och en ekonomisk livslängd som uppgår till minst tre år. Som anläggningstillgång klassificeras dessutom objekt som utgör en fungerande enhet och vars sammanlagda anskaffningsvärde uppgår till minst 10 tkr.

Anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde med avdrag för ackumulerade avskrivningar enligt plan. Avskrivningar görs linjärt och med hänsyn till bedömd ekonomisk livslängd. Ekonomisk livslängd för Högskoleverkets persondatorer och kringutrustning understiger tre år och direktavskrivs.

Tillämpade avskrivningstider:

Kontorsmaskiner/inventarier	4 år
Möbler mm	5 år
SUNET:s datorinvesteringar	3 år

ÄNDRADE REDOVISNINGSPRINCIPER

Externa medel som tidigare redovisats under posten Förskott från uppdragsgivare och kunder m.fl. redovisas nu under posten Övriga skulder utomstatliga respektive Skulder till andra myndigheter SUNET:s aktieinnehav i NORDUnet har omvärderats medförande att vinstandelen 1998 påverkat balansräkningens poster Andelar i intresseföretag resp Resultatandelar i intresseföretag. Förlustandelen 1999 (12 mån) har i resultaträkningen bokförts på Årets kapitalförändring med balansräkningens Andelar i intresseföretag som motpost.

Jämförelsevärdena för tidigare år har justerats i enlighet med förändrade uppställningsformer.

NOTER TILL RESULTATRÄKNINGEN (TKR)

Not 1

	1999	1998
Intäkter av anslag		
Utgifter på anslag enl. anslagsredovisningen	323 593	277 480
Intäkter på anslag enl. anslagsredovisningen	-99 380	-22 479
Transfereringar från statsbudgeten enl. resultaträkningen	-68 480	-73 044
Summa	155 734	181 957

Av beloppet utgör:

16 C I Högskoleverket	115 014	108 558
16 B 54 SUNET	30 387	59 665

Not 2

	1999	1998
Intäkter av avgifter och andra ersättningar		
Intäkter för Högskoleprovet	16 122	17 639
Intäkter SUNET	79 942	3 146
Intäkt royalty Rådet för Högskoleutbildning	57	63
Intäkt NOT-projektet	4	28
Övriga intäkter (1992:191 §4)	1 924	1 693
Summa	98 050	22 569

Not 3

	1999	1998
Intäkter av bidrag		
SUNET		9 414
KK-stiftelsen (SUNET)	570	242
Vetenskapens vägval	491	
Not-projektet Skolverket	278	
Lär Fort Skolverket	189	
Övriga Erasmusmedel	48	-4
Umeå universitet	31	
Utveckling av undervisning om genus	21	130
Förvarshögskolan	7	363
Summa	1 636	10 145

Not 4

	1999	1998
Finansiella intäkter		
Ränteutäkt på räntekonto i Riksgäldskontoret	1 334	2 997
Övriga finansiella intäkter	2	1
Summa	1 336	2 998

Not 5

	1999
Ersättningar till av regeringen utsedda styrelseledamöter/motsvarande:	
Högskoleverkets styrelse	
Asklings	39,8
Bengtsberg	7,2
Franke (universitetskansler)	790,8
Gustafsson	9,0
Hillman Pinheiro	10,8
Lindencrona	10,8
Nordin	16,2
Odenö	30,5
Petersson I	3,6
Petersson L-E	40,0
Söderlind	76,7
Ersättning till av regeringen utsedd tjänsteman: Larsson (överdirektör)	334,0

Styrelsen sammanträdde 8 gånger under 1999. Inga ledamöter har avtal med Högskoleverket om ersättningar eller andra förmåner som gäller med framtida utbetalningar.

Ledamöternas uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter eller motsvarande uppdrag i aktiebolag:

Bengtsberg	Boverket
Hillman Pinheiro	Distansutbildningsmyndigheten
	Vardagsmakt AB
	Statens skola för vuxna i Härnösand
Lindencrona	Stockholms universitetsstyrelse
Nordin	Lunds universitetsstyrelse
Odenö	Mälardalens högskolestyrelse
	Västerås Technology Park AB
Petersson L-E	VD Skandia
	LM Ericsson AB
	Pohjola Gruppen Föräkrings Abp
Söderlind	Läs Böcker AB
	SFS Service AB

Högskolans avskiljandenämnd	1999
Bergquist Levin	12,8
Blomqvist	2,1
Gran	2,5
Hovden	1,8
Norrving	1,8
Sanmark	24,7
Sundén	3,4
Wallin	3,4

Övriga uppdrag:			<i>Not 7</i>		
Bergquist Levin	Registernämnden Resegarantinämnden		Finansiella kostnader	1999	1998
Gran	Lärarhögskolan i Malmö		Räntekostnader för lån i Riksgäldskontoret	1 292	612
Sanmark	Statens konstmuseum Skolväsendets överklagande- nämnd		Övriga finansiella kostnader	81	59
			Summa	1 373	671

Överklagandenämnden för Högskolan	1999		<i>Not 8</i>		
Andreen	6,5		Lämnade bidrag	1999	1998
Berglund	16,9		Rådet för högskoleutbildning	16 236	19 132
Bergsten	13,0		16 B 52.7 Jämställdhet	21 414	23 433
Davidsson	13,0		Erasmus	18 703	16 474
Holmstrand	62,0		B 52.5 Utveckling av lärarutbildning	12 627	7 190
Kristiansson	9,7		Övriga bidrag	18 264	25 361
Oscarsson	14,3		Summa	87 244	91 590
Sundelin	40,8				
Wanling Nerep	7,8				

Övriga uppdrag:			<i>Not 9</i>		
Andreen	Socialstyrelsens vetenskapliga råd		Årets kapitalförändring	1999	1998
	Institutet för kvalitets- utveckling		Årets amorteringar	16 596	5 946
Berglund	Sollentunahem AB		Avskrivningar	-16 596	-6 008
			Förändring upplupna kostnader	-71	
<i>Not 6</i>			Förändring upplupna räntekostnader	1	-20
Övriga driftkostnader	1999	1998	Förändring förutbetalda intäkter	-482	
SUNET:s anslag			Förändring upplupna semesterlönekostnader	-660	-96
16 B 54 samt			Resultatandel intresseföretag	-70	
externa medel	98 712	69 543	Summa	-1 283	-179
16 C 1 Högskoleverket	62 952	62 015			
Övriga anslag och externa medel	4 111	8 421			
Summa	165 775	139 979			

NOTER TILL BALANSRÄKNINGEN (TKR)

Not 10

Materiella anläggningstillgångar	1999	1998
IB Anskaffningar		
Högskoleverket	2 967	4 223
IB Anskaffningar SUNET	38 886	16 231
Summa IB anskaffningar	41 854	20 455
Årets anskaffningar		
Högskoleverket	1 288	111
Årets anskaffningar SUNET	23 381	22 701
Summa årets anskaffningar	24 669	22 811
Tidigare års avskrivningar		
Högskoleverket	1 718	2 348
Tidigare års avskrivningar SUNET	12 942	7 714
Summa tidigare års avskrivningar	14 660	10 065
Årets avskrivningar		
Högskoleverket	652	737
Årets avskrivningar SUNET	15 944	5 271
Summa årets avskrivningar	16 596	6 008
Restvärde 31/12 1999		
Högskoleverket	1 885	1 249
Restvärde 31/12 1999 SUNET	33 382	25 945
Summa restvärde 31/12 1999	35 267	27 194

Not 11

Finansiella anläggningstillgångar	1999	1998
Sunets aktier i NORDU net nom värde	4 457	4 457
Vinstandel 1998	458	
Förlustandel 1999 (12 mån)	70	
S:a finansiella tillgångar	4 845	4 457

Not 12

Kundfordringar	1999	1998
Chalmers Tekniska Högskola	1 336	52
Övriga kundfordringar	884	1 284
Summa kundfordringar	2 220	1 336

Not 13

Fordringar hos andra myndigheter	1999	1998
Lunds universitet	2 526	
Uppsala universitet	1 995	10
Göteborgs universitet	1 887	1
Kungliga Tekniska Högskolan	1 400	
Umeå universitet	1 265	
Sveriges Lantbruksuniversitet	1 140	
Stockholms universitet	1 130	1
Linköpings universitet	1 125	
Övriga fordringar andra myndigheter	12 000	9 112
Summa fordringar andra myndigheter	24 468	9 124

Not 14

Periodavgränsningsposter	1999	1998
Förutbetalad hyra	2 337	2 396

Not 15

Avräkning med statsverket	1999	1998
Ingående balans	-33 393	-69 006
Avräknat mot statsbudgeten:		
– Anslag	224 214	255 001
– Inkomsttitlar		-468
Avräknat mot statsverkets checkräkning:		
– Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-172 305	-188 797
– Medel från räntekonto som tillförts inkomsttitel		468
– Uppbördsmedel	18 948	48 822
– Transfereringar m.m.	-83 825	-79 414
Utgående balans	-46 361	-33 393

Not 16

Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	1999	1998
Anslagsmedel	33 151	37 222
Avgifter	7 338	7 198
Bidrag från annan myndighet	5 364	431
Övriga icke-statliga bidrag	434	504
Summa behållning på räntekonto	46 287	45 355
Saldot har påverkats av minskat anslags- sparande och bidrag från annan myndighet.		
Kortsiktigt likviditetsbehov	3 473	24 139
Outnyttjad kredit på räntekonto	14 976	14 524

Not 17

Statskapital	1999	1998
SUNET:s aktieinnehav nom. värde, jmf Not 11	4 457	4 457

Not 18

Resultatandel intresseföretag	1999	1998
Resultatandel 1999 SUNET:s aktieinnehav i NORDUnet	458	

Not 19

Balanserad kapitalförändring	1999	1998
Ingående balans	-1 271	-265
Överfört från Årets kapitalförändring	-179	-1 006
Utgående balans	-1 449	-1 271

Not 20

Skuld till Riksgäldskontoret	1999	1998
Ingående balans		
Högskoleverket	1 249	1 653
Ingående balans SUNET	25 945	7 815
Summa ingående balans	27 194	9 468
Under året upptagna lån		
Högskoleverket	1 288	181
Under året upptagna lån		
SUNET	23 353	23 491
Summa under året	24 641	23 672
Årets amorteringar		
Högskoleverket	652	584
Årets amorteringar SUNET	15 944	5 362
Summa årets amorteringar	16 596	5 946
Utgående balans		
Högskoleverket	1 885	1 250
Utgående balans SUNET	33 354	25 944
Summa utgående balans	35 239	27 194
Beviljad låneram för räkenskapsåret uppgår till 55 000 tkr.		

Not 21

Skulder till andra myndigheter	1999	1998
Ext medel Not Skolverket	4 722	
Lunds universitet	702	67
Externa medel Genus (Arbetsmarknadsde- partementet)	273	294
Externa medel Umeå universitet	179	
Externa medel Försvars- högskolan	130	137
Externa medel Lär Fort Skolverket	61	
Övriga skulder andra myndigheter	3 497	4 819
Summa	9 564	5 317

Not 22

Leverantörsskulder	1999	1998
Almqvist & Wiksell	2 407	1 169
Chalmers Tekniska Högskola	535	102
Svenska Lagerhus	1 202	913
Övriga leverantörsskulder	5 781	5 740
Summa	9 925	7 924

Not 23

Övriga skulder	1999	1998
Externa medel Erasmus	4 622	6 921
Källskatt SLÖR	1 182	1 246
Övriga Övriga skulder	1 037	992
Summa	6 841	9 159

Not 24

Upplupna kostnader	1999	1998
Upplupna kostnader semesterlöneskuld	4 776	4 116
Övriga upplupna kostnader	91	20
Summa upplupna kostnader	4 867	4 136

Not 25

Förutbetada intäkter	1999	1998
Kvalitetskonferens januari 2000	482	

**NOTER TILL
ANSLAGSREDOVISNINGEN (TKR)**

Not 26

Ändring av dispositionsrätt regeringsbeslut 18 1999-06-23 U1999/2447/DK.

Not 28

Tilldelning 73 tkr regeringsbeslut 31 1999-12-22 U1999/2034/UH.

Not 27

Tilldelning 23 500 tkr regeringsbeslut 8 1999-09-30 U1999/3207/UH.

Not 29

Anslagskredit om 3 878 tkr har ej utnyttjats.

**SAMMANSTÄLLNING ÖVER
VÄSENTLIGA UPPGIFTER**

Sammanställning över väsentliga uppgifter, tkr	1999	1998	1997	95/96*
Beviljad låneram i Riksgäldskontoret	55 000	42 000	29 000	29 000
Utnyttjad låneram i Riksgäldskontoret	35 239	27 194	9 468	9 819
Beviljad ej utnyttjad kredit hos Riksgäldskontoret	14 976	14 524	14 367	12 600
Ränteintäkter på räntekonto hos Riksgäldskontoret	1 334	2 997	4 273	11 860
Avgiftsintäkter, disponibla	98 050	22 569	24 159	41 041
– varav för Högskoleprovet	16 122	17 639	19 165	25 343
– beräknat för Högskoleprovet	17 000	17 575		
– varav för Rådet för högskoleutbildning	58	63		
– beräknat för Rådet för högskole- utbildning	100	100		
– varav för SUNET	79 942			
– beräknat för SUNET	85 000			
Beviljad ej utnyttjad anslagskredit	3 873	3 830	6 300	4 310
Summa utgående reservationer/ anslagssparande	175 527	184 596	206 638	189 453
Inga åtaganden				
Personal				
– antal årsarbetskrafter	128	124	126	145
– medelantalet anställda	129	131	121	97
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 874	1 701	1 700	1 690
Kapitalförändring				
– årets kapitalförändring	-1 213	-179	3 412	-1 726
– balanserad kapitalförändring	-1 449	-1 271	-265	269

Högskoleverket inrättades den 1 juli 1995.

* Uppgiften 95/96 avser 18 månader.

**ÅRSREDOVISNING FÖR HÖGSKOLEVERKET
VERKSAMHETSÅRET 1999**

Beslutad vid Högskoleverkets styrelses sammanträde 2000-02-15

Lars-Eric Petersson,
ordförande

Berit Askling,
vice ordförande

Ove Bengtsberg

Bengt Gustafsson

Mona Hillman Pinheiro

Gustaf Lindencrona

Tim Nordin

Hasse Odenö

Ingrid Petersson

Helena Söderlind

Sigbrit Franke,
Universitetskansler och Chef för Högskoleverket